

TARSUS
ÜNİVERSİTESİ

TARSUS ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

TARSUS UNIVERSITY
JOURNAL OF THE FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES
Yıl/Year:2025, Cilt/Vol:6, Sayı/Issue:2, ss./pp. 197-227

(e-ISSN:2757-5357)

AFET YÖNETİMİNDE KOLLUK GÜCÜNÜN ROLÜ: 6 ŞUBAT 2023 DEPREMLERİ SÜRECİNDE JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI FAALİYETLERİ*

The Role of Law Enforcement in Disaster Management: Activities of the Gendarmerie General Command During the February 6, 2023 Earthquakes

Oğuz DOĞAN

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
Bağımsız Araştırmacı
oguzdogan89@hotmail.com
0000-0002-4793-7381

Dr. Öğr. Üyesi Osman KARACAN

Kastamonu Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
osmankaracan@kastamonu.edu.tr
0000-0001-8250-1981

Öz

Türkiye, aktif fay hatları üzerinde bulunması nedeniyle yıkıcı depremlerle karşılaşan bir ülkedir. Bu afetlerin ardından kamu düzenini korumak, arama-kurtarma çalışmalarına katkı sağlamak ve ihtiyaç sahiplerine insani yardım ulaştırmak, yalnızca sivil kurumların değil, kolluk güçlerinin de üstlenmesi gereken hayati sorumluluklar arasındadır. Bu çalışma, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş ve Hatay depremleri bağlamında Türkiye'nin afet yönetimi sisteminin işleyişini ele almakta ve özellikle Jandarma Genel Komutanlığının afet sürecindeki çok boyutlu görev ve sorumluluklarını incelemektedir. Çalışmada, Jandarma Genel Komutanlığının arama-kurtarma, güvenlik, lojistik destek, tahliye ve psikososyal yardım alanlarındaki faaliyetleri, ulusal afet müdahale mekanizmaları ve uluslararası karşılaştırmalar ışığında değerlendirilmektedir. Çalışma; literatür taraması, saha verileri ve resmî raporlara dayalı olarak kapsamlı bir analiz sunmakta; ayrıca politika önerileri geliştirmektedir. Bulgular, Jandarma Genel Komutanlığının yalnızca bir güvenlik aktörü değil, aynı zamanda toplumsal güvenin tesis edilmesi, sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi ve afet sonrası toplumsal yeniden yapılanmanın hızlandırılması açısından stratejik bir kurum olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet Yönetimi, Kolluk, Jandarma, 6 Şubat 2023 Depremleri.

Abstract

Türkiye is a country that experiences devastating earthquakes because it lies on active fault lines. In the aftermath of these disasters, maintaining public order, contributing to search-and-rescue operations, and delivering humanitarian aid to those in need are vital responsibilities not only for civilian institutions but also for law enforcement agencies. This study examines the functioning of Türkiye's disaster management system in the context of the Kahramanmaraş and Hatay earthquakes that occurred on 6 February 2023, and particularly explores the multidimensional duties and responsibilities of the General Command of the Gendarmerie during the disaster process. The study evaluates the Gendarmerie's activities in search and rescue, security, logistical support, evacuation, and psychosocial assistance in light of national disaster response mechanisms and international comparisons. Drawing on a literature review, field data, and official reports, it offers a comprehensive analysis and also develops policy recommendations. The findings indicate that the General Command of the Gendarmerie is not merely a security actor but also a strategic institution for establishing public trust, strengthening social solidarity, and accelerating post-disaster social reconstruction.

Keywords: Disaster Management, Law Enforcement, Gendarmerie, February 6, 2023 Earthquakes.

Makale Türü	:Araştırma
Makale Gönderim Tarihi	:06.10.2025
Makale Revizyon Tarihi	:15.11.2025
Makale Kabul Tarihi	:19.11.2025

*Bu çalışma, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamlanan "Jandarmanın Doğal Afetlerdeki Rolü: 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Atıf/Citation: Doğan, O. ve Karacan, O. (2025). Afet yönetiminde kolluk gücünün rolü: 6 Şubat 2023 depremleri sürecinde Jandarma Genel Komutanlığı faaliyetleri. *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (2) , 197-227.

Doi: 10.56400/tarsusiibfdergisi.1798036

GİRİŞ

Türkiye, jeolojik yapısı itibarıyla dünyanın en aktif deprem kuşaklarından biri üzerinde yer almakta ve bu nedenle sık sık yıkıcı depremlerle karşı karşıya kalmaktadır. Doğu Anadolu Fay Hattı ve Kuzey Anadolu Fay Hattı, ülkenin en riskli bölgelerini oluşturmaktadır. Bu fay hatlarının yarattığı yıkıcı depremler, yalnızca fiziksel yıkıma ve can kaybına yol açmakla kalmamakta; toplumsal düzen, güvenlik, kamu yönetimi ve afet müdahale sistemleri üzerinde de ciddi bir baskı oluşturmaktadır (Orta Doğu Teknik Üniversitesi [ODTÜ], 2023: 17–18).

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleri merkezli meydana gelen Mw7.7, Mw7.6 şiddetindeki depremler ile Hatay'ın Defne ve Yayladağ ilçeleri merkezli Mw6.4 büyüklüğündeki sarsıntılar, 11 ili kapsayan geniş bir alanda hissedilmiş; yaklaşık 13,5 milyon insanı doğrudan etkilemiş ve Cumhuriyet tarihinin en ağır afetlerinden birine yol açmıştır. 6 Şubat Kahramanmaraş ve Hatay depremleri sonucunda on binlerce vatandaş hayatını kaybetmiş, yüz binlerce bina yıkılmış veya ağır hasar görmüş, milyonlarca insan evsiz kalmıştır. Bu ölçekteki afet, yalnızca ulusal değil, aynı zamanda uluslararası müdahale ve iş birliği gerektiren bir kriz olarak değerlendirilmiştir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD], 2023a: 12).

Türkiye'de afetlere müdahale süreci, 2009 tarihli ve 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun ve Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) çerçevesinde yürütülmektedir (AFAD, 2019). Bu yasal düzenlemeler, afet yönetiminin planlama, müdahale, iyileştirme ve risk azaltma aşamalarını bütünlük bir şekilde ele almayı öngörmektedir. 6 Şubat depremleri, bu sistemin hem güçlü hem de zayıf yönlerini ortaya çıkarmış; özellikle ilk saatlerde müdahale kapasitesi, kurumlar arası koordinasyon ve iletişim konularında ciddi tartışmalara yol açmıştır.

Afet yönetiminin önemli aktörlerinden biri de kolluk kuvvetleri, özellikle Jandarma Genel Komutanlığıdır. Jandarma, afet öncesi hazırlık aşamasından afet anındaki müdahale süreçlerine ve afet sonrası yeniden yapılanmaya kadar çok yönlü görevler üstlenmektedir. Arama-kurtarma, tahliye, güvenlik, lojistik destek ve suç önleme faaliyetleri, Jandarma tarafından afetlerde üstlenilen temel roller arasında yer almaktadır (Doğan vd., 2023: 49). Ayrıca, Jandarma Arama Kurtarma (JAK) ve Jandarma Özel Asayiş Komutanlığı (JÖAK) timleri, sahip oldukları uzmanlık sayesinde doğrudan hayat kurtarıcı müdahalelerde bulunmuştur (Avaner ve Çoşkun, 2025: 351).

Bu çalışmanın amacı, afet yönetiminde kolluk kuvvetlerinin rolünü ve 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş ve Hatay depremleri özelinde Türkiye'deki afet yönetim sisteminin işleyişini, özellikle Jandarma Genel Komutanlığının faaliyetleri üzerinden incelemektir. Çalışma, bu amaca ulaşmak maksadıyla nitel araştırma yöntemlerinden tekli bütüncül durum çalışması yaklaşımıyla hazırlanmıştır. Belirlenen araştırma problemi çerçevesinde, 6 Şubat depremleri özelinde Jandarma Genel Komutanlığının yürüttüğü faaliyetlere ilişkin raporlar, resmî belgeler, ilgili kanunlar ve yönetmelikler üzerinden doküman analizi yapılmasına dayanmaktadır. Literatür taraması ise özellikle kolluk kuvvetlerinin deprem ve afet anındaki müdahale faaliyetleri, operasyonel yetkinlikleri ile bu faaliyetlerin yasal çerçevesi ve geliştirilmesine yönelik temel kuramsal ve pratik yaklaşımlara odaklanmıştır.

Çalışma, bazı önemli sınırlılıklar taşımaktadır. Araştırmanın kapsamı yalnızca 6 Şubat depremleri bağlamındaki Jandarma faaliyetleri ile sınırlı olduğundan, elde edilen bulguların farklı afet türlerine veya diğer kolluk birimlerine doğrudan genellenmesi sınırlıdır. Ayrıca, çalışmanın temelini mevcut genel kanunlar, yönetmelikler ve resmî faaliyet raporları oluşturduğu için sonuçlar, bu belgelerin yansıttığı kurumsal açısı çerçevesinde değerlendirilmelidir. Çalışmanın geri kalanında sırasıyla ilgili literatür taramasına, detaylı metodolojiye, bulgulara ve sonuç ile öneriler kısmına yer verilmiştir.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, afet ve afetle ilgili kavramlar açıklanarak afetlerin türleri ve etkileri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde, Türkiye’de afet yönetiminin hukuki çerçevesi ve kurumsal yapılanması ele alınmış; ilgili mevzuat ile kurumların görev ve sorumlulukları incelenmiştir. Üçüncü bölümde, Türkiye’de afet koordinasyonu ve afet yönetimi süreçleri değerlendirilmiş; ulusal düzeydeki planlama ve uygulama mekanizmaları analiz edilmiştir. Dördüncü bölümde, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş ve Hatay depremleri sürecinde Jandarma Genel Komutanlığının yürüttüğü faaliyetler ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Beşinci ve son bölümde ise çalışmanın genel sonuçları ve afet yönetiminde kolluk güçlerinin etkinliğini artırmaya yönelik önerilere yer verilmiştir.

1. AFET VE AFETLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1. Afet Kavramı

Afet kavramı, tarih boyunca farklı disiplinler tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Genel anlamda afet; insan topluluklarının yaşam düzenini, can ve mal güvenliğini, ekonomik ve sosyal hayatını olumsuz yönde etkileyen, çoğu zaman ani gelişen ve mevcut imkânlarla başa çıkılması güç olaylar olarak ifade edilmektedir (Ergünay, 2007: 1–2). Afetler yalnızca fiziksel yıkıma yol açan olaylar değil, aynı zamanda toplumsal düzeni sarsarak uzun vadeli sosyal, ekonomik ve psikolojik sonuçlar doğuran karmaşık süreçlerdir.

Birleşmiş Milletler Uluslararası Afet Azaltma Stratejisi (United Nations Office for Disaster Risk Reduction) (UNDRR), afeti; *“toplumların veya bireylerin yaşamlarını, geçim kaynaklarını, sağlıklarını, temel hizmetlere erişimlerini ciddi biçimde kesintiye uğratan, fiziksel, ekonomik, sosyal ve çevresel kayıplara yol açan ve toplumların kendi imkânlarıyla baş edemeyeceği doğa ya da insan kaynaklı olaylar”* olarak tanımlamaktadır (UNDRR, 2015: 9). Bu tanım, afetlerin yalnızca doğal olaylardan değil, aynı zamanda insan faaliyetlerinden de kaynaklanabileceğini vurgulamaktadır.

Türkiye’de afet kavramı, 1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun’da; *“deprem, yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ, kuraklık, aşırı kar ve benzeri afetler”* olarak sınıflandırılmıştır. Bu tanım, hukuki çerçevede afetlere karşı alınacak önlemleri belirlerken daha çok doğal olaylara odaklanmaktadır. Ancak günümüzde teknolojik gelişmeler ve sanayileşmenin etkisiyle, endüstriyel kazalar, nükleer sızıntılar, kimyasal patlamalar ve büyük trafik kazaları da afet kategorisi içinde değerlendirilmektedir (Kadioğlu, 2012: 12).

Afet kavramının anlaşılmasında önemli bir ayrım da acil durum, kriz ve olağanüstü hâl kavramlarıyla ilişkisidir. *Acil durum*; mevcut imkân ve kaynaklarla kontrol altına alınabilecek, genellikle küçük ölçekli olayları ifade ederken; *afet*, daha geniş etkiler yaratan ve çoğu zaman ulusal düzeyde müdahale gerektiren olayları tanımlar (AFAD, 2019). *Kriz*, afet

sonrası karar alma ve yönetim süreçlerini kapsayan bir kavram olarak öne çıkar. *Olağanüstü hâl* ise afet, savaş veya iç karışıklık gibi durumlarda, devletin idari ve hukuki düzenlemeler aracılığıyla farklı yetkiler kullanmasına imkân tanıyan özel bir yönetim rejimini ifade eder.

Bu açıdan bakıldığında afet, yalnızca fiziksel bir yıkım olgusu değil; aynı zamanda hukuki, toplumsal ve yönetsel boyutları bulunan çok yönlü bir kavramdır. Modern afet yönetimi anlayışı, afetleri yalnızca “olağanüstü olaylar” olarak değil, öncesi ve sonrasıyla birlikte ele alınması gereken risk temelli bir süreç olarak değerlendirmektedir. Bu yaklaşım, afetlerin meydana gelmesini beklemek yerine, olası risklerin önceden belirlenmesi, zarar azaltma stratejilerinin geliştirilmesi ve toplumsal direnç kapasitesinin artırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Böylece afet yönetimi, reaktif bir kriz müdahalesinden ziyade proaktif bir risk yönetimi anlayışına dayanmaktadır.

1.2. Afetlerin Sınıflandırılması

Afetler farklı kriterlere göre sınıflandırılabilir. Genel kabul gören yaklaşıma göre afetler; doğal, teknolojik ve insan kaynaklı olmak üzere üç ana grupta incelenmektedir (Kadioğlu, 2012: 40). Bu sınıflandırma, hem afetin kaynağını belirlemede hem de alınacak önlemlerin kapsamını planlamada önemli bir rol oynamaktadır.

Doğal afetler, doğa olaylarının insan yaşamına, yerleşim alanlarına ve çevreye zarar verici şekilde etkide bulunması sonucu ortaya çıkar. Depremler, sel ve taşkınlar, heyelanlar, orman yangınları, volkanik patlamalar ve çığlar bu kategoriye girmektedir (Ergünay, 2007: 2–3). Türkiye, özellikle Kuzey Anadolu ve Doğu Anadolu Fay Hatları üzerinde yer alması nedeniyle depremler açısından yüksek risk altındadır. 1999 Marmara Depremi ve 2023 Kahramanmaraş ve Hatay depremleri bu duruma en çarpıcı örneklerdendir.

Teknolojik afetler, sanayileşme ve teknolojik gelişmelerin olumsuz sonuçları olarak ortaya çıkar. Büyük endüstriyel kazalar, nükleer santral arızaları, kimyasal sızıntılar, baraj patlamaları ve ulaşım kazaları bu grupta yer alır (Alexander, 2021). Örneğin, 1986 Çernobil Nükleer Kazası ve 2011 Japonya’daki Fukushima Nükleer Felaketi küresel ölçekte yaşanmış en önemli teknolojik afet örneklerindendir.

İnsan kaynaklı afetler ise sosyal ve siyasal olaylardan doğan krizleri ifade eder. Savaşlar, terör saldırıları, kitlesel göçler ve büyük toplumsal karışıklıklar bu kapsama girer. Bu tür afetler, yalnızca fiziksel yıkımlara değil, aynı zamanda derin sosyal, ekonomik ve psikolojik travmalara da yol açmaktadır. Özellikle iç savaşlar ve zorunlu göçler milyonlarca insanın yaşamını doğrudan etkileyen insani krizler yaratmaktadır.

Ayrıca, modern dünyada afet türleri arasındaki sınırların giderek belirsizleştiği unutulmamalıdır. Örneğin, iklim değişikliğine bağlı şiddetli fırtınalar (doğal afet), enerji altyapısını çökerttiğinde teknolojik bir boyut kazanabilmekte; göç dalgalarıyla birleştiğinde ise sosyal krizlere dönüşebilmektedir. Bu nedenle afetleri yalnızca kategorilere ayırmak yerine, çok boyutlu etkileri ve zincirleme sonuçları açısından değerlendirmek gerekmektedir.

1.3. Risk Kavramı

Afet literatüründe sıkça kullanılan kavramlardan biri de “risk” kavramıdır. Risk, belirli bir tehlikenin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkabilecek zarar olasılığını ifade eder. Depremler özelinde risk; can kaybı, yaralanma, ekonomik kayıp ve altyapının çökmesi gibi unsurları kapsamaktadır. Genel tanımıyla risk, belirli bir tehlikenin gerçekleşme olasılığı

ile gerçekleşmesi halinde ortaya çıkacak kayıpların büyüklüğünün çarpımı olarak ifade edilir (Kapucu ve Özerdem, 2013: 134). Bu nedenle risk; sadece tehlikenin varlığıyla değil, aynı zamanda toplumların kırılganlık düzeyi ve maruziyet derecesi ile de doğrudan ilişkilidir. Daha basit bir ifadeyle, risk şu şekilde formüle edilmektedir:

$$\text{Risk} = \text{Tehlike} \times \text{Maruziyet} \times \text{Kırılganlık}.$$

Bu formül, afet riskinin yalnızca doğa olaylarının şiddetine değil, aynı zamanda insanların bu olaylara ne ölçüde maruz kaldığına ve toplumların bu durumlara karşı ne kadar savunmasız olduğuna bağlı olduğunu açıkça göstermektedir.

1.3.1. Tehlike, Maruziyet ve Kırılganlık İlişkisi

Afet riskinin temel bileşenleri tehlike, maruziyet ve kırılganlık olmak üzere üç temel unsurdan oluşmakta olup, bu unsurlar afet yönetimi politikalarının şekillendirilmesinde kritik öneme sahiptir.

Tehlike: Afetlere yol açma potansiyeline sahip doğal ya da insan kaynaklı olay veya süreçtir. Örneğin, bir fay hattının varlığı tek başına bir afet değildir; ancak büyük bir depreme neden olma potansiyeli taşıdığı için tehlike olarak değerlendirilir (UNDRR, 2015).

Maruziyet: İnsanların, altyapıların ve ekonomik faaliyetlerin tehlike alanlarında bulunma derecesidir. Örneğin, yoğun nüfuslu bir yerleşim yerinin aktif bir fay hattı üzerinde kurulması maruziyet düzeyini artırır (UNDRR, 2015).

Kırılganlık: Toplumların afetlere karşı dirençsizlik düzeyini ifade eder. Zayıf yapı stoku, yetersiz afet bilinci, sosyoekonomik dezavantajlar ve kurumsal kapasite eksiklikleri kırılganlığı artıran başlıca etmenlerdir (UNDRR, 2015: 14).

1.3.2. Afet Riskinin Boyutları

Risk, yalnızca fiziksel yıkımla sınırlı değildir. Ekonomik kayıplar, sosyal travmalar, çevresel bozulmalar ve yönetsel zafiyetler de afet riskinin bileşenlerindendir (Wisner vd., 2004). Örneğin, 2023 Kahramanmaraş ve Hatay depremleri yalnızca binaların yıkımıyla değil, aynı zamanda iş gücü kaybı, üretim zincirinde kesintiler, göç hareketliliği ve çevresel tahribat gibi unsurlarla da çok boyutlu bir risk tablosu yaratmıştır. Dolayısıyla afet riskleri, fiziksel yıkımın ötesinde çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Afetlerin yarattığı etkiler; fiziksel, ekonomik, sosyal, çevresel ve yönetsel boyutlar altında ele alınabilir (Wisner vd., 2004).

- *Fiziksel Boyut:* Afetlerin en görünür etkisi fiziksel yıkımdır. Binaların çökmesi, altyapının zarar görmesi, ulaşım ve iletişim ağlarının kesintiye uğraması bu boyutu oluşturur. Özellikle yapı stokunun yetersizliği ve mühendislik standartlarının eksikliği, afetlerin fiziksel etkilerini önemli ölçüde artırmaktadır (Erdik, 2013).
- *Ekonomik Boyut:* Afetler, doğrudan (bina ve altyapı hasarları) ve dolaylı (iş gücü kaybı, üretim ve ticaretin durması, turizm gelirlerinin azalması) olmak üzere büyük ekonomik kayıplara neden olmaktadır. Örneğin, 1999 Marmara Depremi'nin Türkiye ekonomisine maliyeti yaklaşık 17 milyar dolar olarak hesaplanmıştır (World Bank, 2005: 77).

- *Sosyal Boyut:* Afetler, toplumsal yaşamı derinden etkiler. Can kayıpları, yaralanmalar, kitlesel göçler, işsizlik, eğitimde aksamalar ve toplumsal travmalar sosyal boyutun temel unsurlarıdır. Özellikle kırılgan gruplar (yaşlılar, çocuklar, engelliler) afetlerden daha ağır etkilenmektedir (Wisner vd., 2004).
- *Çevresel Boyut:* Afetler, ekosistemler üzerinde kalıcı tahribatlar yaratabilir. Orman yangınları, sel ve heyelanlar doğal habitatları yok ederken; endüstriyel kazalar ve kimyasal sızıntılar çevresel kirlenmeye yol açmaktadır. İklim değişikliği ile birlikte afetlerin çevresel etkilerinin artacağı öngörülmektedir (Intergovernmental Panel on Climate Change [IPCC], 2022).
- *Yönetsel Boyut:* Afetler, devletlerin kriz yönetim kapasitesini ve kurumsal dayanıklılığını sınamaktadır. Yetersiz koordinasyon, bilgi eksikliği, mevzuat boşlukları ve hazırlık planlarının yetersizliği, afetlerin etkisini büyüten temel faktörlerdir. Etkin bir afet yönetim sistemi için merkezi idare ile yerel yönetimler arasında güçlü bir iş birliği ve koordinasyon mekanizması gerekmektedir (Kapucu, 2008: 246).

1.3.3. Risk Yönetimi

Afet riskini azaltmanın en etkili yolu, risk yönetimi yaklaşımını benimsemektir. Risk yönetimi; riskin belirlenmesi, analiz edilmesi, önleyici ve azaltıcı tedbirlerin alınması, hazırlık ve müdahale planlarının yapılması süreçlerini kapsar (Twigg, 2015). Bu bağlamda risk yönetimi, afet olduktan sonra zararları gidermeye değil, afet öncesinde risklerin azaltmaya odaklanır.

Afet risklerinin azaltılması, afet yönetiminde önleyici ve sürdürülebilir yaklaşımların merkezinde yer almaktadır. Afet risklerini azaltmak, yalnızca afet sonrası yaraları sarmak değil; afetler gerçekleşmeden önce oluşabilecek zararları en aza indirmeyi hedefleyen bütüncül bir stratejidir (UNDRR, 2015).

Afet risklerinin azaltılmasında temel stratejiler; önleme, hazırlık, zarar azaltma ve iyileştirme süreçlerini kapsamaktadır (Kadioğlu, 2012: 52).

Önleme: Önleme, afet yönetim döngüsünün ilk ve en kritik aşamasıdır. Bu aşama, afet risklerinin ortaya çıkmasına neden olabilecek faaliyetlerin sınırlandırılması veya tamamen engellenmesini ifade eder. Amaç, tehlikelerin meydana gelmesini önlemek ya da olası etkilerini en aza indirmektir.

Önleme yalnızca mühendislik çözümleriyle sınırlı değildir; aynı zamanda hukuki düzenlemeler, idari uygulamalar ve toplumsal bilinçlendirme faaliyetleriyle birlikte yürütülmelidir (AFAD, 2019: 15). Bu bağlamda, fay hatları üzerine yapılaşmanın yasaklanması, klasik bir önleme tedbiri olarak öne çıkmaktadır. Ancak, afetlerin yalnızca depremle sınırlı olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, önleme faaliyetlerinin daha geniş bir çerçevede ele alınması gerekmektedir. Başlıca önleme tedbirleri şunlardır:

- *Yerleşim Politikaları:* Deprem, sel veya heyelan riski yüksek bölgelerin imara açılmaması; mevcut riskli alanlarda yaşayan nüfusun güvenli bölgelere kademeli olarak taşınması.
- *Mevzuat ve Denetim:* Kaçak yapılaşmanın önlenmesi, dere yataklarının daraltılmasının yasaklanması ve ormansızlaştırma faaliyetlerinin sınırlandırılması gibi risk artırıcı uygulamaların yasal düzenlemelerle engellenmesi.

- *Altyapı Planlaması*: Barajlar, enerji santralleri, sağlık tesisleri ile ulaşım ve haberleşme ağları gibi kritik altyapıların yüksek riskli bölgelerden uzak tutulması.
- *Çevresel Önlemler*: Ormanların korunması, erozyon ve heyelan riski taşıyan alanlarda ağaçlandırma çalışmaları yapılması ve su havzalarının doğal yapısının korunması.
- *Sanayi ve Teknoloji Denetimi*: Kimyasal, biyolojik veya nükleer risk yaratabilecek sanayi tesislerinin uygun alanlara yerleştirilmesi ve gelişmiş güvenlik teknolojilerinin zorunlu hale getirilmesi.
- *Toplumsal Farkındalık ve Eğitim*: Afet risklerinin azaltılmasına yönelik toplumun bilgilendirilmesi ve yerel halkın afet bilinciyle hareket etmesini sağlayacak eğitim programlarının uygulanması.

Birleşmiş Milletler (BM) tarafından kabul edilen Sendai Afet Risklerinin Azaltılması Çerçevesi (2015–2030), önleme yaklaşımının yalnızca yapısal önlemlerle sınırlı olmadığını, aynı zamanda sosyo-ekonomik ve çevresel boyutları da kapsadığını vurgulamaktadır (UNDRR, 2015: 7). Bu çerçevede, afetlere yol açan temel nedenler olan düzensiz kentleşme, iklim değişikliği, çevre tahribatı ve yoksulluk, önleme politikalarının temelini oluşturmaktadır.

Türkiye’de ise TAMP ve Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) önleme faaliyetlerini yasal zemine oturtmuş; özellikle riskli bölgelerde yapılaşmanın engellenmesi ve afetlere dayanıklı kentleşmenin teşvik edilmesini hedeflemiştir (AFAD, 2019: 20). Dolayısıyla önleme, teknik, hukuki, sosyal ve çevresel boyutlarıyla ele alınması gereken çok katmanlı bir süreçtir. Etkin bir önleme sistemi, yalnızca devletin sorumluluğunda değil; yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları (STK), özel sektör ve bireylerin katılımıyla gerçekleştirilebilecek bütüncül bir yaklaşıma ihtiyaç duymaktadır. Bu kapsamda:

Toplumsal Katılımı ve Bilinçlendirilmesi; afet risklerinin azaltılmasında kritik öneme sahiptir. Eğitim programları, afet bilinci kampanyaları, okul müfredatına afet eğitiminin eklenmesi ve STK’ların faaliyetleri bu sürece katkı sağlamaktadır. Sendai Çerçevesi (2015–2030), risk azaltma sürecinde toplumsal katılımı en önemli unsurlardan biri olarak tanımlamaktadır (UNDRR, 2015: 15).

Erken Uyarı Sistemleri; afet risklerinin azaltılmasında en etkili araçlardan biridir. Deprem sensörleri, meteorolojik izleme sistemleri, sel ve taşkın uyarı mekanizmaları bu kapsamda değerlendirilmektedir. Etkin bir erken uyarı sistemi; riskin doğru değerlendirilmesini, bilgilerin halka hızlı ve anlaşılır biçimde iletilmesini ve yerel yönetimlerin zamanında harekete geçmesini sağlayacak güçlü bir iletişim ağına ihtiyaç duyar.

Hazırlık; afet yönetim döngüsünde önleme aşamasını takip eden ve olası bir afetin etkilerini en aza indirmek amacıyla toplumun, kurumların ve altyapıların önceden organize edilmesini ifade eden kritik bir aşamadır. Bu süreçte amaç; afete müdahale kapasitesini artırmak, koordinasyonu sağlamak ve afet sonrası kayıpları en aza indirmektir (AFAD, 2019: 22). Hazırlık faaliyetleri, yalnızca devlet kurumlarının değil; yerel yönetimlerin, STK’ların, özel sektörün ve bireylerin aktif katılımını gerektirir. Bu nedenle hazırlık hem kurumsal hem de toplumsal boyutları olan bütüncül bir süreçtir. Başlıca hazırlık unsurları şunlardır:

- *Eğitim ve Farkındalık*: Toplumun afetler konusunda bilinçlendirilmesi, okullarda afet eğitimi verilmesi, kamu spotları ve yerel kampanyalarla halkın bilgilendirilmesi.

- *Tatbikat ve Simülasyonlar*: Düzenli olarak gerçekleştirilen deprem, yangın, sel ve diğer afet tatbikatları sayesinde kurumların ve bireylerin müdahale kapasitesi artırılır.
- *Afet Planlaması*: Ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde afet müdahale planlarının hazırlanması ve güncel tutulması. Türkiye’de bu kapsamda TAMP, önemli bir yol haritası sunmaktadır.
- *Kaynak ve Lojistik Hazırlığı*: Arama-kurtarma ekiplerinin, sağlık hizmetlerinin, barınma ve gıda temininin önceden planlanması. Bu süreçte gönüllülerin etkin katılımı hayati öneme sahiptir.
- *Erken Uyarı Sistemleri*: Deprem, sel veya yangın gibi afetlere karşı teknolojik uyarı sistemlerinin geliştirilmesi ve toplumun bu sistemleri etkin şekilde kullanabilir hale getirilmesi.
- *Psikososyal Hazırlık*: Afet sonrası travmalara karşı toplumun dayanıklılığını artırmak amacıyla psikososyal destek mekanizmalarının önceden planlanması.

BM Sendai Çerçevesi (2015–2030), hazırlık aşamasının, afet risklerini azaltmadaki en önemli alanlardan biri olduğunu vurgulamaktadır. Bu çerçevede, toplumların afetlere karşı dayanıklılığının artırılması, “Build Back Better (Yeniden Daha İyi İnşa Et)” yaklaşımıyla birlikte ele alınmaktadır (UNDRR, 2015: 12). Türkiye’de ise, AFAD koordinasyonunda yürütülen AFAD Gönüllülük Sistemi, yerel düzeyde halkın afetlere katılımını artırmaya yönelik önemli bir hazırlık mekanizmasıdır (AFAD, 2021: 45). Bu sistem, toplumun yalnızca pasif bir mağdur değil, aynı zamanda aktif bir aktör olarak afet yönetiminde rol üstlenmesini amaçlamaktadır.

Hazırlık aşaması, afetlerin kaçınılmaz doğasını değiştiremeye de etkilerini azaltabilecek en güçlü araçlardan biridir. Eğitim, tatbikat, planlama ve toplum katılımıyla desteklenen güçlü bir hazırlık sistemi, afet anındaki müdahale ve afet sonrasındaki iyileştirme süreçlerinin başarısını doğrudan etkilemektedir.

Zarar Azaltma; afetlerin etkisini hafifletmeye yönelik yapısal (sağlam binalar, barajlar, setler) ve yapısal olmayan (yasal düzenlemeler, sigorta sistemleri) önlemleri kapsamaktadır. Uluslararası düzeyde afet risk azaltma çalışmaları; Yokohama Stratejisi (1994), Hyogo Eylem Çerçevesi (2005–2015) ve günümüzde Sendai Çerçevesi (2015–2030) ile sistematik bir yapıya kavuşturulmuştur. Bu çerçeveler, üye devletlere risk azaltma politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması konusunda rehberlik etmektedir (Tozier de la Poterie ve Baudoin, 2015).

İyileştirme; afet sonrası dönemde yalnızca yıkılan binaların ve altyapıların onarılmasını değil, aynı zamanda toplumun sosyal, ekonomik ve psikolojik olarak yeniden güçlendirilmesini hedefleyen çok boyutlu bir süreçtir. Bu aşamanın temel amacı, afetin yol açtığı olumsuzlukları giderirken gelecekteki afetlere karşı daha dirençli bir toplum ve altyapı inşa etmektir (AFAD, 2019: 27).

İyileştirme sürecinin temel unsurları şunlardır:

- *Fiziksel Yeniden Yapılanma*: Yıkılan konutların, kamu binalarının ve altyapıların yeniden inşası. Bu süreçte hedef, yalnızca afet öncesine dönüş değil; daha dayanıklı ve güvenli bir yapılaşmadır.
- *Ekonomik İyileştirme*: Afetten etkilenen işyerleri, tarım alanları ve ekonomik faaliyetlerin yeniden canlandırılması; kredi, hibe ve sigorta mekanizmalarıyla ekonomik toparlanmanın sağlanması.

- *Sosyal ve Psikososyal İyileştirme:* Afetzedelerin psikolojik destek alması, toplumsal dayanışma ağlarının güçlendirilmesi ve sosyal hizmetlerin etkin bir şekilde sunulması.
- *Kurumsal İyileştirme:* Afet yönetiminde yaşanan eksikliklerin analiz edilmesi ve bu doğrultuda kurumsal kapasitenin geliştirilmesi. Bu aynı zamanda gelecekteki afetlere yönelik bir öğrenme sürecini de içerir.
- *Çevresel İyileştirme:* Afetin yol açtığı çevresel tahribatın giderilmesi, ekosistemlerin korunması ve sürdürülebilir çevre yönetiminin sağlanması.

BM'nin "Build Back Better (Yeniden Daha İyi İnşa Et)" yaklaşımı, iyileştirme sürecinin yalnızca eski düzeni geri getirmeyi değil, aynı zamanda risk azaltıcı önlemleri dikkate alarak daha güvenli, sürdürülebilir ve dirençli bir toplum oluşturmayı amaçlaması gerektiğini vurgulamaktadır (UNDRR, 2015: 14). Türkiye'de de 6 Şubat depremleri sonrasında uygulanan yeniden yapılanma faaliyetlerinde, afet konutlarının depreme dayanıklı ve modern şehircilik anlayışına uygun şekilde inşa edilmesi, bu yaklaşımın bir örneği olarak değerlendirilebilir.

İyileştirme süreci afet yönetim döngüsünün yalnızca son halkası değil, aynı zamanda yeni bir önleme ve hazırlık döneminin başlangıcıdır. Bu süreçte yapılacak stratejik yatırımlar, toplumun gelecekteki afetlere karşı daha dirençli hale gelmesini sağlayarak afet yönetiminde sürdürülebilirliği güvence altına alır.

1.4. Türkiye'de Afet Risk Azaltma Çalışmaları

Türkiye, jeolojik, coğrafi, iklimsel ve demografik özellikleri nedeniyle dünyanın en yüksek afet riski taşıyan bölgelerinden biridir. Alp–Himalaya deprem kuşağı üzerinde yer alan ülke, sık sık yıkıcı depremlerle karşı karşıya kalmaktadır (Erdik, 2013: 12). Bunun yanı sıra sel, taşkın, heyelan, çığ, kuraklık ve orman yangınları da Türkiye'nin afet risk profilinde önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye topraklarının %92'si deprem riski altındadır. Özellikle Doğu Anadolu ve Kuzey Anadolu Fay Hatları, yüksek deprem riski taşımaktadır. Bölgesel olarak bakıldığında ise; Karadeniz'de heyelanlar, Akdeniz ve Ege'de orman yangınları, İç Anadolu'da kuraklık, Doğu Anadolu'da çığ ve ağır kış koşulları öne çıkmaktadır (Şahin, 2016). Bu afet çeşitliliği, afet risk azaltma çalışmalarında bütünlük ve çok boyutlu bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır.

Türkiye'de afet zararlarını azaltmaya yönelik düzenlemeler çoğunlukla büyük afetlerin ardından gündeme gelmiştir. 1939 Erzincan Depremi sonrası çıkarılan yasal düzenlemeler genellikle yaraların sarılmasına odaklanmış, ancak önleyici politikalar sınırlı kalmıştır (Kepenek ve Gençel, 2016: 45). 1944 yılında yürürlüğe giren "Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun", afet öncesi önlemlere ilişkin hükümleri ilk kez mevzuata dâhil etmiştir. 1957 tarihli İmar Kanunu, planlamayı afet zararlarını azaltmada bir araç olarak öne çıkarırken, 1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun, afet mevzuatını tek çatı altında toplamıştır. 1999 Marmara Depremi, afet yönetimi sisteminin yetersizliklerini açık biçimde ortaya koymuş; bu dönemin ardından Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kurulmuş ve zorunlu deprem sigortası, yapı denetim sistemi gibi uygulamalar hayata geçirilmiştir. 2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ise kentsel dönüşüm eksenli yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur.

2009'da AFAD'ın kurulmasıyla afet yönetimi tek çatı altında toplanmıştır. AFAD, risk azaltma, müdahale ve iyileştirme aşamalarında koordinatör kurum olarak görev yapmaktadır. Bunun yanında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ve Türk Kızılay gibi kurumlar da sürece katkı sağlamaktadır. 2019'da hazırlanan TARAP, risklerin tespiti ve önceliklendirilmesi için ulusal ölçekte bir yol haritası sunmaktadır (AFAD, 2019: 18). Diğer risk azaltma politikaları ise şu şekildedir:

- Kentsel dönüşüm projeleri ile riskli yapı stokunun azaltılması,
- DASK ile ekonomik kayıpların hafifletilmesi,
- Yerel düzeyde afet eğitimleri ve gönüllülük programları ile toplumsal farkındalığın artırılması.

Türkiye, Sendai Afet Risklerinin Azaltılması Çerçevesi (2015–2030) doğrultusunda afet politikalarını şekillendirmektedir. Bu kapsamda, afet risk yönetimi; kalkınma, iklim değişikliğiyle mücadele ve sürdürülebilir şehircilik politikalarıyla bütünleştirilmiş durumdadır (UNDRR, 2015: 11).

Türkiye'de afet risk azaltma politikaları AFAD koordinasyonunda yürütülmekte olup, TARAP, kentsel dönüşüm uygulamaları, DASK ve yerel ölçekte yürütülen eğitim faaliyetleri, ulusal düzeyde bütünlüklü afet risk azaltma sisteminin temel unsurlarını oluşturmaktadır.

2. TÜRKİYE'DE AFET YÖNETİMİNİN HUKUKİ ÇERÇEVESİ VE KURUMSAL YAPILANMASI

2.1. Hukuki Çerçeve

Türkiye'de afet yönetiminin hukuki altyapısı; Anayasa hükümleri, özel kanunlar, yönetmelikler ve uluslararası sözleşmeler ile şekillendirilmiştir. Bu düzenlemeler, afet öncesinde alınacak tedbirleri, afet sırasında yapılacak müdahaleleri ve afet sonrasında uygulanacak iyileştirme faaliyetlerini kapsamaktadır (Şahin, 2016).

Anayasal Dayanaklar: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda afetlere doğrudan bir atıf bulunmamakla birlikte, bazı maddeler dolaylı olarak afet yönetimiyle ilişkilidir.

- Madde 56: "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir." ifadesi, afet risklerinin azaltılması ve çevresel sürdürülebilirlik açısından anayasal bir temel sunmaktadır.
- Madde 125: İdarenin kusurlu işlemleri sonucunda zarar gören kişilerin tazminat talep etme hakkı, afet sonrası zararların karşılanmasına yönelik hukuki dayanak oluşturmaktadır.
- Madde 119: Afet gibi olağanüstü durumlarda olağanüstü hâl ilanına imkân tanıyan anayasal düzenlemedir.

7269 sayılı Kanun: 15.05.1959 tarihinde kabul edilen ve 25.05.1959 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun", Türkiye'de afet yönetimi alanındaki temel yasal düzenlemelerden biridir. Bu kanun; deprem, yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ ve benzeri afetler nedeniyle zarar gören kişilere yapılacak yardımları, afet bölgelerinde alınacak önlemleri ve iyileştirme çalışmalarını düzenlemektedir (Resmî Gazete, 1959).

5902 sayılı Kanun: 29.05.2009 tarihinde kabul edilen ve 17.06.2009 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun", Afet ve Acil Durum

Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) kuruluşunu ve görevlerini düzenlemiştir. Bu yasa ile afet yönetimi merkezi bir yapıya kavuşturulmuş, kurumlar arası koordinasyon güçlendirilmiştir.

6306 sayılı Kanun: 16.05.2012 tarihinde kabul edilen ve 31.05.2012 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun”, riskli yapıların ve alanların dönüştürülmesini düzenlemekte, kentsel dönüşüm faaliyetlerine yasal bir çerçeve sağlamaktadır. Bu düzenleme, afet öncesi risk azaltma politikalarının uygulamaya geçirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

2935 sayılı Kanun: 25.10.1983 tarihinde kabul edilen ve 27.10.1983 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Olağanüstü Hal Kanunu, afet, savaş veya toplumsal olaylar nedeniyle olağanüstü hâl ilanının usul ve esaslarını belirlemektedir. Bu yasa, afet durumlarında devletin hızlı karar alma ve müdahale etme yetkisini düzenlemektedir.

DASK: 1999 Marmara Depremi sonrasında çıkarılan yasal düzenlemelerle kurulan DASK, zorunlu deprem sigortasının uygulanmasından sorumludur. Bu sistem, bireylerin ve toplumun ekonomik olarak afetlere karşı daha dayanıklı olmasını amaçlamaktadır.

2.2. Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)

2019 yılında AFAD tarafından hazırlanan TARAP, ülke genelinde afet risklerinin tespit edilmesi, önceliklerin belirlenmesi ve stratejilerin geliştirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Plan, afet yönetimini risk temelli bir anlayışla ele almakta; önleyici ve hazırlık odaklı politikaları güçlendirmeyi hedeflemektedir (AFAD, 2019: 19). AFAD koordinasyonunda, 107 farklı kurum ve sivil toplum kuruluşunun katılımıyla hazırlanan TARAP, 2022–2030 yılları arasında meydana gelebilecek çeşitli afetlere karşı müdahale kapasitesini artırmak ve afet zararlarını en aza indirmek amacıyla planlanmış bir ulusal yol haritasıdır. Bu plan, BM Sendai Afet Risklerini Azaltma Çerçevesi (2015–2030) ile uyumlu olarak hazırlanmıştır (Tetik Bıçer ve Aras, 2025: 208).

TARAP, afet yönetiminde dört temel stratejik önceliği ortaya koymaktadır:

1. Afet risk yönetişimini güçlendirmek,
2. Riskleri anlamak ve veri temelli karar süreçlerini desteklemek,
3. Risk azaltma faaliyetlerine yatırım yapmak,
4. Etkin müdahale için hazırlığı iyileştirmek ve iyileşme sürecinde “Build Back Better (Yeniden Daha İyi İnşa Et)” ilkesini benimsemek (AFAD, 2022b).

TARAP'ın ulusal düzeyde belirlediği stratejik önceliklerin yerel düzeyde uygulanmasını sağlayan en önemli araç, İl Afet Risk Azaltma Planları (İRAP) olmuştur (AFAD, 2022). Türkiye'deki 81 ilde İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri tarafından hazırlanan İRAP'lar, her ilin özgün afet risk profilini ve olası afet etkilerini detaylı biçimde ortaya koymaktadır (AFAD, 2022b).

İRAP'lar hazırlanırken:

- İlin geçmişteki afet deneyimleri dikkate alınmakta,
- Tehlike ve riskler belirlenmekte,

- Risklerin azaltılması için yapılması gereken çalışmalar, somut eylemler halinde listelenmektedir (AFAD, 2022b).

Ayrıca, her bir önlemin, hangi kurumlarca, hangi yöntemle ve hangi zaman aralığında gerçekleştirileceği net bir şekilde tanımlanmaktadır.

İRAP'lar, 26 afet türüyle ilgili olarak 222 amaç, 1.364 hedef ve 12.580 eylemi bütünleştirerek ulusal TARAP belgesinin amaç, hedef ve eylemlerine altlık oluşturmaktadır.

Bu yönüyle İRAP'lar, afet yönetiminin tabandan tavana doğru işleyen, bütünlük bir risk azaltma yaklaşımıyla kurgulandığını göstermektedir. (AFAD, 2022b). Planlar, yerel yönetimlerin afetlere karşı direnç geliştirme çabalarına bilimsel ve eyleme dönük bir yol haritası sunmaktadır.

2.3. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)

TAMP, Türkiye'de afet planlama sistemini temelden değiştirdiği iddiasını benimseyen ve bu yönüyle dikkat çeken bir plandır. Planın temelleri, 23 Ekim ve 9 Kasım 2011 tarihlerinde Van'da yaşanan depremler sonrasında başlatılan çalışmalarla atılmıştır (Şahin, 2020: 135). Bu depremler sonrası hazırlanan raporda, mevcut yönetmeliklerin afet müdahalesi açısından güncel ve yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır. Bunun üzerine, 2013 tarihli Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği yürürlüğe girmiş ve 1988 tarihli Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır. Önceki yönetmelikte öngörülen afet müdahale örgütlenmesinin, 2013 yılına kadar meydana gelen afetlerde yeterli sonuçlar vermediği görülmüştür. Yeni yönetmelik, afet ve acil durumlarda birden fazla aktörün görev alması vurgulamakta, kurumlar arasında iş birliği, koordinasyon ve karşılıklı yardımlaşmanın sağlanmasını esas almaktadır (AFAD, 2022a: 10).

2014 yılında yürürlüğe giren TAMP, afetlerin büyüklüğüne göre müdahale seviyelerini tanımlamakta, görevli kurumlar arasındaki iş birliği esaslarını düzenlemekte ve kaynakların etkin kullanımını sağlamaktadır. Plan; kamu kurumları, yerel yönetimler, güvenlik güçleri, STK'lar ve özel sektörü kapsayan kapsamlı ve çok aktörlü bir müdahale modeli sunmaktadır (AFAD, 2014: 11). Jandarma Genel Komutanlığı, TAMP çerçevesinde özellikle Tahliye, Yerleştirme ve Planlama Hizmet Grubu'nun çözüm ortağı olarak kritik görevler üstlenmektedir. Türkiye'de afet yönetim sistemi, risk temelli ve bütünlük bir anlayış üzerine inşa edilmiştir. Bu sistemde, merkezi ve yerel düzeydeki kurumlar arasında koordinasyon sağlanarak, afetin üç temel aşaması olan hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçleri entegre biçimde yürütülmektedir (AFAD, 2019: 12).

TAMP'a göre afet ve acil durumlara müdahale süreçleri, olayın büyüklüğü ve etkisine göre S1, S2, S3 ve S4 olmak üzere dört müdahale seviyesi üzerinden sınıflandırılmaktadır. Ayrıca, 1. ve 2. Grup Destek iller belirlenmiş olup, bu iller bölgesel müdahale gücünü desteklemek amacıyla görevlendirilmektedir. AFAD Merkezi, İl AFAD Merkezinden aldığı bilgiler doğrultusunda olay türü ve ölçeğine göre müdahale seviyesini belirlemekte ve ilan etmektedir (TAMP, 2022). TAMP, afet müdahale sürecinde görev alacak hizmet gruplarının ve eşgüdüm birimlerinin görev ve sorumluluklarını açık şekilde tanımlamakta, ulusal (taktik) ve yerel (operasyonel) düzeyde yetki ve sorumluluk dağılımı yapmıştır (Özmen, 2023: 175).

Plan kapsamında 28 ana hizmet grubu tanımlanmıştır. Her hizmet grubunun bir ana çözüm ortağı ve destek çözüm ortakları bulunmaktadır. Ana çözüm ortakları genellikle bakanlık veya ilgili kamu kurumları iken, destek çözüm ortakları ise diğer kamu kuruluşları, STK'lar ve özel sektör temsilcilerinden oluşmaktadır (AFAD, 2014: 26–40). Afet ve acil durum yönetimi kapsamında yürütülen başlıca hizmet grupları; arama–kurtarma, acil sağlık hizmetleri, barınma–beslenme, güvenlik–trafik–tahliye, ulaşım–enerji–haberleşme, psikososyal destek, nakdi ve sosyal yardımlar, lojistik ve depolama ile enkaz kaldırma faaliyetlerinden oluşmaktadır.

Ayrıca meteorolojik ve sismik gözlemler ile hızlı etki değerlendirme verileri, operasyon merkezlerine entegre edilmekte; erken uyarılar, çoklu iletişim kanalları (mobil bildirim, siren sistemleri, yayın kuruluşları ve yerel ağlar) aracılığıyla halka ulaştırılmaktadır. Mahalle temelli gönüllülük, okul ve işyeri tatbikatları, risk iletişimi ve kırılgan gruplara yönelik kapsayıcı hizmetler, yerel düzeyde toplumun afetlere karşı direncini artırmak açısından kritik öneme sahiptir. STK'lar ve gönüllü ağlarının akreditasyonu ile bu aktörlerin tatbikatlar yoluyla sahaya entegrasyonu, TAMP'ın tamamlayıcı bileşenleri arasında yer almaktadır.

Türkiye’de afet planlama yapısı, iki ana omurga üzerine inşa edilmiştir:

1. TARAP/İRAP → Risk azaltma ve afet öncesi önlemler,
2. TAMP → Afet anında müdahale yöntemleri.

Bu yapı, önleyici planlama ile müdahale süreçlerini bütüncül bir çerçevede birleştirmeyi amaçlamakta ve Türkiye’nin çok aktörlü, veri temelli ve koordinasyon odaklı afet yönetimi anlayışının temelini oluşturmaktadır.

3. TÜRKİYE’DEKİ AFET KOORDİNASYONU VE AFET YÖNETİMİ

Türkiye’de afet yönetimi koordinasyonu, 2009 yılında 5902 sayılı Kanun ile kurulan AFAD tarafından sağlanmaktadır. AFAD; merkezi idare, yerel yönetimler, Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Türk Silahlı Kuvvetleri, STK'lar ve gönüllüler arasında eşgüdüm görevini yürütmektedir (AFAD, 2019: 22). Bu çerçevede; TAMP, ulusal düzeyde koordinasyonun ana aracı iken, Valilikler ve İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri yerel koordinasyonu yürütmektedir.

Türkiye, afetlerle mücadelede uluslararası iş birliğine büyük önem vermektedir. Bu bağlamda Türkiye, UNDRR ve Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) (OCHA) ile iş birliği yapmaktadır. Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization) (NATO), Avrupa-Atlantik Afet Koordinasyon Merkezi (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre) (EADRCC) çerçevesinde afet yardımlaşmalarına katılmaktadır. Avrupa Birliği (AB) Sivil Koruma Mekanizması ile koordinasyon geliştirmektedir. Ayrıca, ikili anlaşmalar yoluyla birçok ülkeyle karşılıklı yardım mekanizmaları kurulmuştur (OCHA, 2017).

6 Şubat depremleri, ulusal ve uluslararası koordinasyonun hayati önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Depremlerden hemen ardından; ulusal düzeyde AFAD koordinasyonunda Jandarma Genel Komutanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri, Emniyet Genel Müdürlüğü, belediyeler ve gönüllüler arama-kurtarma faaliyetlerinde görev almışken, uluslararası düzeyde 90’dan fazla ülkeden gelen arama-kurtarma ekipleri AFAD ile koordineli biçimde çalışmıştır (AFAD,

2023b: 32). NATO, AB ve BM acil yardım ve lojistik destek mekanizmalarını devreye sokmuştur. Bu gelişmeler, afet yönetiminde güçlü bir ulusal kapasite ile etkin uluslararası iş birliğinin birlikte var olmasının zorunlu olduğunu açık bir şekilde ortaya koymuştur.

Türkiye’de afet yönetimi sistemi, Cumhurbaşkanlığı bünyesinde oluşturulan genel yönetim anlayışı çerçevesinde yürütülmektedir. Üst düzeyde afet koordinasyonu, AFAD’ın yürüttüğü mekanizmalar aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu yapı, özellikle TAMP kapsamında; kamu kurum ve kuruluşları arasında birlikte çalışabilirlik, kurumlar arası koordinasyon ve görev paylaşımı ilkelerine dayanmaktadır (AFAD, 2022: 5–6). Merkez düzeyinde afet yönetimi faaliyetleri, Cumhurbaşkanlığının genel yönlendirmesi altında ve AFAD’ın koordinasyonu ile yürütülmektedir. TAMP kapsamında tanımlanan ana çözüm ortakları, afetin üç temel evresi olan hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerinde görev üstlenmektedir (AFAD, 2022: 8–10).

Türkiye’de afet yönetiminde ana çözüm ortakları ve görev alanları aşağıdaki belirtildiği gibidir.

Bakanlıklar ve Ulusal Kurumlar:

- *İçişleri Bakanlığı*: Genel koordinasyonu sağlar; asayiş, tahliye ve güvenlik faaliyetlerini yürütür.
- *Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı*: Ulaşım altyapısı, haberleşme sistemlerinin sürekliliği ve altyapı onarımlarından sorumludur.
- *Sağlık Bakanlığı*: Acil sağlık hizmetleri, sahra hastaneleri kurulumu ve tıbbi tahliye süreçlerini koordine eder.
- *Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı*: Enerji arz güvenliği, enerji altyapısının onarımı ve sistemlerin sürekliliğini sağlar.
- *Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı*: Hasar tespiti, geçici barınma alanlarının oluşturulması ve yeniden yerleşim planlaması görevlerini üstlenir.
- *Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı*: Psikososyal destek, çocuk, yaşlı ve kırılgan grupların korunması alanlarında görev alır.
- *Tarım ve Orman Bakanlığı*: Tarımsal üretimin sürekliliği, hayvan sağlığı ve orman yangınlarıyla mücadele faaliyetlerinden sorumludur.
- *Hazine ve Maliye Bakanlığı*: Mali kaynak yönetimi, ekonomik destek mekanizmaları ve sigorta sistemlerinin işlemlerini sağlar.
- *Türk Kızılay*: Barınma, beslenme, insani yardım, lojistik destek ve kan temini gibi kritik hizmetleri yürütür.

Yerel Düzeyde Kurumlar:

- *Valilikler*: İl düzeyinde afet yönetiminin üst koordinasyonunu sağlar; kaynak tahsisini ve müdahale sürecini yönetir.
- *Kaymakamlıklar*: İlçelerde afet müdahale faaliyetlerini organize eder; ilçe kaynaklarının koordinasyonunu sağlar.
- *İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri*: Risk analizi, hazırlık, müdahale ve iyileştirme planlarını geliştirir ve uygular.

- *Kamu Kurumlarının İl Teşkilatları*: Sağlık, ulaştırma, tarım gibi sektörlerle ilişkin hizmetleri merkezle uyumlu şekilde yürütür.
- *Yerel Yönetimler (Belediyeler)*: Barınma alanlarının kurulumu, altyapı hizmetlerinin sürekliliği, içme suyu, kanalizasyon ve arama-kurtarma ekiplerinin yönlendirilmesi gibi alanlarda kritik roller üstlenir.

Bu yapı, afet anında merkez ile taşra arasında kesintisiz bilgi akışı, hızlı karar alma ve etkin müdahale süreçlerini garanti altına alır. Böylece sistem, çok aktörlü, çok düzeyli ve entegre bir koordinasyon modeli olarak işler (TESEV, 2022: 15). Merkez kurumlar, TAMP'ta belirtilen hizmet grubu planlarında (örneğin barınma, sağlık, lojistik vb.) görev alır ve destek çözüm ortakları ile birlikte eylem planlarını hazırlar (AFAD, 2013: 12–14).

Tablo 1. Afet Müdahale Hiyerarşisi

Düzye	Kurum/Aktör	Temel Roller
Merkez	AFAD Başkanlığı	Ulusal politika/standart; TAMP/TARAP, koordinasyon, uluslararası iş birliği; eğitim ve lojistik yönetimi.
Merkez	Bakanlıklar (Ana/Destek çözüm ortakları)	TAMP hizmet gruplarında görev; sektör planları, kaynak tahsisi.
Taşra	Valilik/il AFAD Müdürlüğü	İl afet yönetimi; yerel koordinasyon, İRAP/TAMP-il uyumu, tatbikat ve operasyon.
Taşra	Kaymakamlıklar	İlçe düzeyinde koordinasyon; ilk müdahale, kaynak seferberliği.
Yerel	Belediyeler (Büyükşehir/il–ilçe)	İmar ve kentsel dönüşüm; itfaiye/arama kurtarma, altyapı ve hizmet sürekliliği, geçici barınma.
Yatay	Jandarma/Emniyet Genel Müdürlüğü/Türk Silahlı Kuvvetleri	Güvenlik; arama-kurtarma desteği, tahliye, lojistik; kritik altyapı korunması.
Yatay	Türk Kızılay/STK'lar/Gönüllüler	Beslenme-barınma; kan ve lojistik, arama-kurtarma ve psikososyal destek.

Kaynak: T.C. Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) (2014). Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP).

Türkiye’de afet yönetimi, çok aktörlü ve çok katmanlı bir yapıya sahiptir. AFAD Başkanlığı, sistemin merkezindeki koordinatör kurum olarak ulusal düzey planlama, standart geliştirme ve süreç yönetimini yürütmektedir. TAMP ve TARAP gibi planlar, afet öncesi ve sonrasında görev alacak kurum ve aktörlerin rollerini detaylandırarak ülke genelinde ortak bir yönetim çerçevesi sağlamaktadır. Türkiye’de afet yönetiminde yer alan kurumların görev ve sorumluluklarını düzeylerine göre sınıflandırmaktadır. Yukarıdaki verilen tabloda yer alan her bir aktör, ilgili kanun ve yönetmelikler ile afet yönetim planları çerçevesindeki özgün rollerini icra etmektedir.

3.1. AFAD’ın Rolü

AFAD, afet yönetimini yalnızca kendi bünyesinde yürütmemekte; bakanlıklar, kamu kurumları, özel sektör ve kritik altyapı işleticileri ile iş birliği içinde çok aktörlü bir yapı kurarak gerçekleştirmektedir (AFAD, 2014: 36). Ayrıca, özel sektör ve kritik altyapı işleticileri (enerji, iletişim, ulaşım, su ve gıda sektörleri), afet anında iş sürekliliğini sağlamak ve kamu hizmetleriyle koordineli çalışmakla yükümlüdür.

2009 yılında kurulan AFAD, Türkiye’de afet yönetiminin merkezi kurumudur. AFAD’ın temel görevleri şunlardır:

- Afet risklerini analiz etmek ve risk azaltma planlarını hazırlamak.
- TAMP ve TARAP gibi ulusal planları yürütmek.
- Afet ve acil durum eğitim programları düzenlemek, toplumda farkındalık oluşturmak.
- Afet ve acil durumlarda müdahaleyi koordine etmek, kurumlar arası iş birliğini sağlamak.
- Uluslararası yardımları organize etmek ve yabancı ekiplerin koordinasyonunu yürütmek.
- Afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılanma faaliyetlerini düzenlemek.
- Arama-kurtarma, lojistik ve insani yardım süreçlerini yönetmek.

3.2. Bakanlıkların Rolü

Her bakanlık, kendi görev alanı çerçevesinde, Türkiye Afet Müdahale Planı’nda (TAMP) yer alan ilgili hizmet grubu planlarına göre sorumluluklarını yerine getirir. Örneğin, Sağlık Bakanlığı sağlık hizmet grubu kapsamında ilk yardım ve tedavi organizasyonunu yürütürken, İçişleri Bakanlığı güvenlik, tahliye ve nüfus kayıtlarının koordinasyonunu sağlar. Millî Eğitim Bakanlığı, afet sonrası eğitim faaliyetlerinin kesintisiz devam etmesini temin ederken, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ulaşım ağlarının açık kalmasını sağlamak ve yardım ekiplerinin sevkini organize etmekle görevlidir. Tarım ve Orman Bakanlığı ise orman yangınları ve kırsal alanlardaki afetlere müdahale çalışmalarını yürütür. Bu şekilde bakanlıklar, kendi yetki alanlarına uygun olarak, afet öncesi hazırlık, afet anındaki müdahale ve afet sonrası iyileştirme süreçlerinde aktif bir şekilde görev alır.

3.3. Valiliklerin Rolü

5442 sayılı İl İdaresi Kanunu uyarınca, valiler il sınırları içerisindeki en yüksek mülki amir olarak afet yönetiminden birincil derecede sorumludur. Bu doğrultuda, İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu’na başkanlık eder, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü’nün faaliyetlerini denetler ve yönlendirirler. Afet anlarında, ildeki emniyet birimleri, jandarma, belediyeler, sağlık kurumları ve diğer kamu kuruluşları arasında etkin bir koordinasyon sağlarlar. Ayrıca güvenlik, asayiş, tahliye, arama-kurtarma ve yardım dağıtımı gibi operasyonel süreçleri yönetirler (AFAD, 2014: 11). 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında yapılan yapısal değişikliklerle birlikte valilerin afet yönetimindeki rolü daha da güçlendirilmiştir. Bu kapsamda, Valilik Kriz Yönetim Merkezleri kurulmuş ve bu merkezler, AFAD’ın çevrim içi veri paylaşım altyapısına entegre edilmiştir (SBB, 2024: 42). Buna ek olarak, İl Afet Risk Yönetim Kurulları oluşturulmuş ve valiler, afet sonrası yeniden yapılanma ile kaynak yönetimi süreçlerinde doğrudan sorumluluk üstlenmiştir (Angın, 2023: 701).

3.4. Kaymakamlıkların Rolü

Kaymakamlar, ilçe düzeyinde afet yönetiminden sorumlu olup, ilçe afet ve acil durum planlarını uygular ve afet anında ilk müdahale faaliyetlerini organize eder. Polis, jandarma, itfaiye ve sağlık ekiplerinin ilçe düzeyindeki koordinasyonunu sağlar. Ayrıca köy ve mahalle muhtarlarıyla iş birliği yaparak yerel halkın tahliye, barınma ve yardım süreçlerine katılımını organize eder (Kadioğlu, 2012: 199).

3.5. Belediyelerin Rolü

Belediyeler, 2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile 2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu kapsamında afet yönetiminde önemli sorumluluklara sahiptir. İmar planları ve yapı denetim sistemleri aracılığıyla risk azaltma, itfaiye hizmetleri ile yangın ve kurtarma, altyapı hizmetleriyle (su, kanalizasyon, ulaşım) hizmet sürekliliğini sağlama görevlerini üstlenirler. Ayrıca geçici barınma merkezlerinin kurulması, iae hizmetleri ve halkın bilgilendirilmesi konularında da sorumludurlar (Görmez ve Eroğlu, 2017).

Yerel yönetimler, afetlerin doğrudan etkilediği aktörler olmaları nedeniyle afet yönetiminde kilit bir konuma sahiptir. Yerel afet planları, TAMP ile uyumlu şekilde hazırlanmakta ve uygulamaya konulmaktadır. Mahalle ve köy ölçeğinde tatbikatlar, bilinçlendirme faaliyetleri ve gönüllü katılım mekanizmaları yerel düzeyde afet yönetimini güçlendirmektedir (Kapucu, 2008: 249).

Belediyelerinin teşkilat yapıları afet yönetimi bağlamında incelendiğinde, 6 Şubat 2023 depremlerinin önemli bir dönüm noktası oluşturduğu görülmektedir. Bu depremler öncesinde hiçbir büyükşehir belediyesinde doğrudan “Afet İşleri” adını taşıyan bir daire başkanlığı bulunmamaktaydı. 2023 yılı performans programlarında yer alan ve 2022 yılı teşkilat yapılarını gösteren veriler incelendiğinde, 30 büyükşehir belediyesinden 20’sinde “İtfaiye Daire Başkanlığı” dışında afet yönetimiyle ilişkilendirilebilecek birimlere rastlanmamıştır. Geriye kalan 10 büyükşehir belediyesinde ise afet yönetimi faaliyetlerinin “İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı”, “Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Daire Başkanlığı”, “Etüt ve Projeler Daire Başkanlığı” veya “Kent Estetiği Daire Başkanlığı” gibi farklı birimler tarafından yürütüldüğü belirlenmiştir. Bu belediyelerde afet yönetimi yapılanması, genellikle daire başkanlığı düzeyinde değil, söz konusu dairelerin altındaki şube müdürlükleri düzeyinde örgütlenmiştir (Yetkin, 2024: 30).

Ancak 6 Şubat depremlerinin ardından, büyükşehir belediyelerinin kurumsal yapılarında belirgin bir dönüşüm yaşanmıştır. Belediyelerin resmî internet siteleri ile 2024 yılı performans programlarında yer alan teşkilat yapıları incelendiğinde, 30 büyükşehir belediyesinden 20’sinin 2023 yılı içerisinde afet işleri ile ilgili daire başkanlıkları kurduğu görülmektedir (Yetkin, 2024: 30).

Bu kapsamda Afet İşleri Daire Başkanlığı kuran büyükşehir belediyeleri şunlardır: Adana, Ankara, Antalya, Balıkesir, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Manisa, Mardin, Mersin, Ordu, Sakarya ve Şanlıurfa. Bu belediyelerden Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, depremde en çok etkilenen Nurdağı ve İslahiye ilçeleri için ayrı ayrı “Afet Sonrası İyileştirme Daire Başkanlıkları” kurarak dikkat çekmiştir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi ise “Afet İşleri ve Göç Hizmetleri Daire Başkanlığı” adını kullanmıştır. Diğer 18 belediyede ise ilgili birim “Afet İşleri Daire Başkanlığı” adıyla teşkilatlanmıştır.¹ Bu durum, Türkiye’de yerel yönetimlerin afet yönetimine kurumsal düzeyde yaklaşımında 6 Şubat depremlerinin belirleyici bir dönüm noktası olduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Yetkin, 2024: 31). Bu birimler:

¹ 12/9/2025 tarih ve 33015 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan değişiklikle Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik’te değişikliğe gidilmiş ve daha önce kurulması zorunlu olan Afet İşleri Daire Başkanlıklarının adı Afet İşleri ve Risk Yönetimi Daire Başkanlığı haline getirilmiştir. Söz konusu birim il ve ilçe belediyelerinde ise müdürlük şeklinde örgütlenmiştir. Kimi belediyelerin afet ile ilgili işlerde teşekkül ettirdikleri birimlere farklı adlar verdikleri de görülmekte olup Yönetmeliğin ekli tablosunda söz konusu birimin Afet İşleri ve Risk Yönetimi adı altında kurulmasının zaruri olduğu görülmektedir.

- Afet risk azaltma planlarının uygulanmasını,
- Kentsel dönüşüm ve yapı envanterlerinin oluşturulmasını,
- Afet lojistik merkezlerinin ve malzeme yönetiminin sağlanmasını,
- Halkın bilgilendirilmesini ve gönüllü eğitimlerini,
- Belediye Afet Müdahale Planlarının (BAMP) hazırlanmasını üstlenir (SBB, 2024: 51)

Büyükşehir olmayan belediyelerde ise Afet İşleri Müdürlükleri kurulmuş; bu müdürlükler doğrudan belediye başkanına bağlı olarak afet öncesi hazırlık, barınma alanlarının planlanması, hasar tespiti ve gönüllü koordinasyonu gibi alanlarda aktif roller üstlenmiştir. 6 Şubat 2023 depremleri, merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki koordinasyonu güçlendirmiştir. Valilikler, kriz yönetim merkezleri aracılığıyla karar alma süreçlerinde etkin hale gelirken; kaymakamlıklar, ilk müdahale kapasiteleriyle kritik bir rol üstlenmiş; belediyeler ise risk azaltma, hazırlık ve yeniden yapılanma süreçlerinde önemli bir aktör olarak öne çıkmıştır (Angın, 2023).

3.6. Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK'ların) Rolü

Afet yönetiminin en önemli paydaşlarından biri de STK'lar ve gönüllülerdir. Sivil toplum, kamu kurumlarının kapasitesini tamamlayıcı nitelikte faaliyet göstermekte; gönüllülük ise toplumun afetlere karşı bilinçlenmesine ve dayanıklılığının artırılmasına katkı sağlamaktadır (AFAD, 2021). STK'lar ile kamu kurumları arasında, afet yönetimi süreçlerinde güçlü bir iş birliği mevcuttur. TAMP kapsamında STK'lar destek çözüm ortağı olarak görev yapmakta, afet öncesi hazırlık, tatbikat ve eğitim çalışmalarına katılmaktadır. Ayrıca, yardım dağıtımı, barınma ve lojistik faaliyetlerinde kamu kurumlarıyla eşgüdüm içinde çalışmaktadırlar (AFAD, 2014: 32).

AKUT, ANDA, İHH gibi STK'lar afetlerde arama-kurtarma aktif görev üstlenmektedir. Bu kuruluşlar, AFAD koordinasyonunda, enkaz alanlarında profesyonel ekipleriyle hizmet sunmakta ve uluslararası standartlara uygun kurtarma operasyonları gerçekleştirmektedir. Söz konusu STK'lar yalnızca afet anında değil, afet öncesi hazırlık ve toplumun bilinçlendirilmesi süreçlerinde de etkin rol oynamaktadır. Eğitim, tatbikat ve toplumsal farkındalık çalışmalarıyla afet direncinin artırılmasına önemli katkılar sunmaktadırlar. Ancak artan STK sayısı ve çeşitliliği nedeniyle zaman zaman koordinasyon sorunları yaşanmaktadır. Bu nedenle, AFAD koordinasyonunun güçlendirilmesi ve akreditasyon sisteminin yaygınlaştırılması gerekmektedir (Özkan ve Uzun, 2024: 27).

STK'lar afet sonrası müdahalenin ayrılmaz bir parçası olarak yalnızca arama-kurtarma faaliyetlerinde bulunmakla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda afetzedelerin temel ihtiyaçlarının karşılanması süreçlerinde de aktif rol oynamaktadırlar. Türkiye Psikiyatri Derneği'nin (TPD) 2023 Deprem Faaliyet Raporu'na göre, STK'lar beslenme ve barınma hizmetlerinin sağlanması, sağlık taramaları yapılması, ruhsal ilk yardım ve psikososyal destek girişimlerinin yürütülmesi gibi geniş bir görev yelpazesinde yer almıştır (TPD, 2023: 4-5). Bunun yanı sıra, afet öncesindeki hazırlık sürecinin de bu kurumlar açısından hayati önem taşıdığını belirterek, toplumda afet farkındalığı oluşturulması, eğitimlerin düzenlenmesi ve tatbikat çalışmalarının organize edilmesi gibi önleyici faaliyetler yürüttüklerini ortaya koymaktadır (TPD, 2023: 4-5).

3.7. Türk Kızılay'ın Rolü

Türk Kızılay, afet ve acil durumlarda beslenme hizmetleri sunan başlıca aktörlerden biridir. Kurumun hazırladığı Afetlerde Beslenme Hizmetleri Kılavuzu'na göre, afet bölgelerinde sıcak yemek üretim tesisleri kurulabilir, tek kullanımlık malzeme temin edilebilir ve yüksek kalorili öğünlerle afetzedelerin beslenme ihtiyaçları karşılanabilir (Türk Kızılay, 2020). Aynı zamanda kurum, afet sonrası geçici barınma alanlarının kurulmasında aktif rol oynamaktadır. TAMP belgelerinde, barınma hizmet grubu kapsamında geçici barınma ve bakım ünitelerinin altyapısının kurulması, çadır/konteyner kentlerin yönetimi, kayıt işlemlerinin yürütülmesi gibi görevlerin Kızılay, resmî kurumlar, STK'lar ve özel sektör iş birliğiyle yerine getirileceği belirtilmiştir (AFAD 2014: 19). Beslenme hizmet grubu çerçevesinde ise, afet bölgelerinde görev yapan arama-kurtarma ekipleri ve gönüllülük birimlerine destek sağlanması, gıda tedarik zincirinin kurulması ve dağıtım standartlarının belirlenmesi gibi sorumluluklar da Kızılay'ın görev alanına girmektedir. Ayrıca Kızılay, afet sırasında afetzedelere psikososyal destek ve diğer sosyal hizmet olanakları sunmakta; moral ve motivasyonu yüksek tutmaya yönelik çalışmalarla barınma, beslenme ve psikososyal destek alanlarında entegre hizmetler yürütmektedir (Başaran ve Akyüz, 2022: 84).

3.8. AFAD Gönüllülük Sistemi

2019 yılında başlatılan AFAD Gönüllülük Sistemi, bireylerin afet yönetimine katılımını teşvik etmektedir. Bu sistem kapsamında gönüllüler; temel afet bilinci, ilk yardım, arama-kurtarma ve psikososyal destek gibi alanlarda eğitim almakta ve akreditasyon süreçlerinden geçmektedir. Bu sayede gönüllüler, afet anında güvenli ve etkin şekilde görev alabilmektedir (Aydemir, 2021: 389). Ayrıca sistem, gönüllülerin afet öncesi hazırlık ve farkındalık eğitimlerinde de aktif rol üstlenmesini sağlamaktadır (Aydın ve Cin, 2025: 204). Öte yandan, eğitilmiş AFAD gönüllülerinin afet müdahale süreçlerine katkısı yüksek olmakla birlikte “anlık gönüllü” katılımı zaman zaman koordinasyonsuzluk ve güvenlik riski doğurabilmektedir (Aydemir, 2021: 389) Bu nedenle gönüllülük sisteminin kurumsal sürdürülebilirliği, eğitim ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

4. JANDARMANIN 6 ŞUBAT 2023 DEPREMLERİNDEKİ FAALİYETLERİ

4.1. Arama-Kurtarma Faaliyetleri

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremler, 11 ili kapsayan geniş bir coğrafyada yıkıcı etkiler yaratmış ve kamuoyunda “Asrın Felaketi” olarak nitelendirilmiştir. Bu büyük afetin hemen ardından Jandarma Genel Komutanlığı, sahip olduğu kurumsal kapasiteyi ve uzman personelini hızla seferber etmiştir. JAK timleri, JÖAK bünyesindeki arama-kurtarma birlikleri ve komando birlikleri, AFAD koordinasyonunda deprem bölgesine intikal ederek arama-kurtarma faaliyetlerine katılmıştır (AFAD, 2023). Faaliyet raporlarına göre, Jandarma birlikleri yüzlerce vatandaşı enkaz altından sağ olarak kurtarmış; binlerce kişiye ise tahliye ve kurtarma desteği sağlamıştır. Bu faaliyetler, yalnızca can kurtarma açısından değil, aynı zamanda toplumun güven duygusunun pekiştirilmesi bakımından da kritik bir öneme sahiptir. Özellikle, uluslararası standartlarda eğitim almış olan JAK timlerinin yetkinliği, arama-kurtarma sürecinde elde edilen başarıya doğrudan katkı sağlamıştır (JÖAK, 2023).

4.1.1. Personel ve Kapasite Seferberliği

Deprem öncesinde afet bölgesinde görev yapan İl Jandarma Komutanlıkları personel sayısı 34.523'tü. Depremi ilk günü olan 6 Şubat 2023 tarihinde bölgeye ek olarak 7.374 personel daha sevk edilmiş ve toplam görevli sayısı 41.897'ye ulaşmıştır. İkinci gün bu sayı 45.569'a, üçüncü gün ise 59.969'a yükselmiştir. Nihayetinde 14 Şubat itibarıyla afet bölgesinde görev yapan Jandarma personeli sayısı 65.105'e ulaşmış ve bu rakam, Jandarma Genel Komutanlığının toplam personel mevcudunun yaklaşık %33'ünü oluşturmuştur (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 27).

Bu kapsamlı seferberlik; 3 Komando Tugayı (14 Tabur), 37 Komando/Jandarma Özel Harekât (JÖH) Taburu ve Jandarma Özel Operasyon Personeli (JOPER), 73 Asayiş Komando Bölüğü, 37 JAK/Jandarma Sualtı Arama ve Kurtarma (SAK) Timi, 41 arama-kurtarma köpek unsuru (eğitilmiş görev köpekleri), 16 kadavra köpeği, 464 Muhabere Elektronik Bilgi Sistemleri (MEBS) (haberleşme) personeli, 230 kadın astsubay ve 15.111 güvenlik korucusundan oluşmuştur. Bu ölçek, Cumhuriyet tarihinin en geniş katılımlı kolluk kuvveti seferberliklerinden biri olmuştur (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 27).

Faaliyet raporlarına göre, Jandarma Komando Arama Kurtarma (JÖAK) birlikleri, depremlerden en çok etkilenen illerde yoğun arama-kurtarma çalışmaları yürütmüştür. Bu kapsamda Kahramanmaraş'ta 148 kişi sağ olarak kurtarılmış, 251 vatandaşın cenazesine ulaşılmış ve toplamda 399 depremzede enkaz altından çıkarılmıştır. Malatya'da 2'si sağ, 1'i vefat olmak üzere toplam 3 kişiye ulaşılmıştır. Diyarbakır'da 7 kişi sağ, 44 kişi vefat olmak üzere toplam 51 depremzede enkazdan çıkarılmıştır. Adıyaman'da 9 kişi sağ, 25 kişi vefat olmak üzere toplam 34 kişiye ulaşılmıştır. Gaziantep'te 65 sağ, 358 vefat olmak üzere toplam 423 kişi kurtarma ekiplerince enkaz altından çıkarılmıştır. Hatay'da ise 98 kişi sağ kurtarılmış, 342 kişinin cenazesine ulaşılmış ve toplamda 440 depremzede enkazdan çıkarılmıştır (JÖAK, 2023).

Genel olarak değerlendirildiğinde, Jandarma Komando Arama Kurtarma Birlik Komutanlığı tarafından afet bölgesinde yürütülen arama-kurtarma faaliyetleri sonucunda toplam 1.350 depremzedeye ulaşılmış; bunların 329'u sağ olarak kurtarılmış, 1.021'i ise vefat etmiş olarak enkaz altından çıkarılmıştır (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023). Bu veriler, Jandarma birliklerinin afetin en kritik aşamasında üstlendiği hayati rolü ve sahadaki yüksek etkinliğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır (JÖAK, 2023).

4.1.2. Kullanılan Araç, Gereç ve Yöntemler

Jandarma, arama-kurtarma çalışmalarında gelişmiş teknik donanım ve araçlar kullanmıştır. Termal kameralar, akustik dinleme cihazları ve eğitilmiş arama köpekleri, enkaz altındaki canlılara ulaşmada kritik rol oynamıştır. Ayrıca, ağır iş makineleri ve lojistik araçlar, Jandarma birlikleri tarafından AFAD ve diğer ekiplerle koordineli şekilde kullanılmıştır. Özellikle arama köpekleriyle yürütülen çalışmalar sayesinde birçok vatandaş enkazdan sağ olarak kurtarılmış; kadavra köpekleri ise hayatını kaybedenlerin tespit edilmesinde önemli katkı sağlamıştır.

Faaliyet raporuna göre, deprem anında 62 yeraltı görüntüleme cihazı ile çalışmalara başlanmış, sonradan tedarik edilen 13 cihaz ile birlikte toplam 75 cihaz aktif olarak kullanılmıştır. Bu cihazlarla yapılan 7.662 tespit sonucunda, 1.430 vatandaş sağ, 5.510 vatandaş ise vefat etmiş olarak enkaz altından çıkarılmış; toplamda 6.940 kişiye ulaşılmıştır. Ayrıca

projektörler, yılan kameralar ve göçük altı dinleme cihazları da arama-kurtarma faaliyetlerinin başarısında önemli rol oynamıştır (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 30).

Haberleşme alanında da Jandarma tarafından kritik katkılar sağlanmıştır. Depremi ilk anlarında iletişim yalnızca Jandarma Entegre Muhabere Sistemi (JEMUS) üzerinden yürütülebilmüş; ardından sistem, tüm kurumlara entegre edilerek kesintisiz iletişim imkânı sağlanmıştır. Bu kapsamda, bölgeye 3.000'in üzerinde MEBS malzemesi (el telsizi, bilgisayar, taşınabilir şarj cihazı vb.) sevk edilmiş; ayrıca 14 Muhabere Teknik Destek Timi (55 personel) görev almıştır. GSM kapsama alanı dışında kalan bölgelerde haberleşmenin sürdürülmesi amacıyla 7 uydu yer terminali kurulmuş, 93 JEMUS Tekrarlayıcı Merkezi aracılığıyla iletişim sağlanmıştır (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 42).

Tüm bu veriler, Jandarma'nın yalnızca insan gücüyle değil, aynı zamanda teknik donanım ve haberleşme altyapısıyla da afet sonrası müdahale süreçlerinde kritik bir rol üstlendiğini açıkça ortaya koymaktadır.

4.2. Güvenlik ve Asayişin Sağlanması

6 Şubat 2023 depremleri, yalnızca fiziki yıkıma ve can kayıplarına yol açmakla kalmamış, aynı zamanda kamu düzeni ve toplumsal güvenlik açısından da ciddi riskler doğurmuştur. Afet sonrası dönemde ortaya çıkan kaos ortamı; yağma, hırsızlık, kamu malına zarar verme girişimleri, düzensiz göç hareketleri ve toplumsal panik gibi çok boyutlu güvenlik sorunlarını beraberinde getirmiştir. Bu durum, arama-kurtarma çalışmalarının kesintisiz yürütülebilmesi ve insani yardım faaliyetlerinin güvenli şekilde sürdürülebilmesi için güvenlik önlemlerinin artırılmasını zorunlu kılmıştır.

Jandarma Genel Komutanlığı, afet sürecinde kaosu önlenmesi, toplumsal huzurun sağlanması ve kamu düzeninin korunması amacıyla geniş kapsamlı güvenlik ve asayiş faaliyetleri yürütmüştür. 14 Şubat 2023 itibarıyla afet bölgesinde görevlendirilen 65.105 jandarma personeli, kurumun toplam personel mevcudunun yaklaşık üçte birine karşılık gelmektedir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 27). Bu personel yapısı içerisinde; 1.252 Jandarma Asayiş Timi, 60 Jandarma Motosikletli Asayiş Timi, 55 Jandarma Suç Araştırma Timi (JASAT), 37 JAK/SAK Timi, 45 Hayvan Durum İzleme (HAYDİ) Timi ve 56 Köpek Unsuru aktif olarak görev yapmıştır (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 29).

Polis-Jandarma bölgesi ayrımı yapılmaksızın yürütülen devriye faaliyetleri, özellikle sokak aralarında ve enkaz bölgelerinde yoğunlaştırılmıştır. Bu kapsamda, 93'ü yağma olmak üzere toplam 305 asayiş olayına müdahale edilmiş; 106 şüpheli yakalanarak adli işlemleri gerçekleştirilmiştir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 30). Ayrıca, 73 Asayiş Komando Bölüğü de kritik alanlarda görevlendirilerek güvenlik önlemlerinin güçlendirilmesine katkı sağlamıştır. Bu sayede halkın güvenlik algısı korunmuş ve kamu düzeninin bozulması engellenmiştir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 30).

4.2.1. Cezaevleri ve Kritik Tesis Güvenliği

Depremden etkilenen illerde cezaevlerinin güvenliği öncelikli konular arasında yer almıştır. 230 kadın astsubay ve binlerce jandarma personeli, ceza infaz kurumlarının dış güvenliğini sağlamış; firar girişimlerini önlemiş ve tahliye işlemlerini güvenli şekilde yürütmüştür. Ayrıca, hastaneler, enerji üretim ve iletim tesisleri ile lojistik depolar özel koruma altına alınmıştır. Kahramanmaraş, Adıyaman Gölbaşı ve Malatya'daki cezaevlerinden firar eden hükümlü ve tutukluların tamamına yakını JASAT timleri tarafından kısa sürede yakalanmıştır. Bunun yanı sıra, Adalet Bakanlığının

kararıyla tahliye edilen 14 ceza infaz kurumundaki 10.675 hükümlü ve tutuklu, 9.470 jandarma personelinin görev yaptığı 847 nakil devriyesi ile güvenli bölgelere sevk edilmiştir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 33–35).

4.2.2. Trafik Düzeni ve Lojistik Güvenliği

Deprem sonrası ulaştırma altyapısının hasar görmesi, trafik yönetimini afet müdahale sürecinin en kritik unsurlarından biri haline getirmiştir. Bu kapsamda, 499 Trafik Jandarması Timi (5'i motosikletli) görevlendirilmiş; yalnızca trafik akışının düzenlenmesiyle sınırlı kalınmayıp, hırsızlık, yağma ve çocuk kaçırma gibi risklerin önlenmesine yönelik önleyici kolluk faaliyetleri de yürütülmüştür (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 33).

Deprem bölgesine yönlendirilen yardım ve kurtarma araçlarının geçişi ile yaralı tahliyeleri sırasında yaşanabilecek kargaşayı önlemek amacıyla, polis bölgesi dâhil olmak üzere trafik düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, yetkisiz araçların tepe lambası, siren ve çakar gibi donanımlar takarak karmaşaya neden olmalarının önüne geçmek amacıyla yoğun trafik denetimleri icra edilmiştir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 34).

Özellikle, yardım bahanesiyle bölgeye gelen çekici, kamyon ve kamyonetlerin depremzedelere ait araçları çalma girişimlerini önlemek amacıyla, bu araçlar ve işletenleri sorgulanmış; usulsüzlük tespit edilenler hakkında adli ve idari işlemler yapılmıştır. Bunun yanı sıra, afet bölgesine ulaşan yabancı arama-kurtarma ekipleri ve araçlarının gümrük kapılarından alınarak görev yerlerine ulaştırılması ve faaliyetleri tamamlandıktan sonra uğurlanmaları sürecinde eskort görevleri icra edilmiştir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 35).

Hasarlı yollar nedeniyle alternatif güzergâhlar belirlenmiş; ana arterlerde ve kritik kavşaklarda devriyeler yoğunlaştırılmıştır. Jandarma trafik ekipleri, sabit kontrol noktaları ve mobil devriyeler aracılığıyla trafiği düzenlemiş; acil yardım araçlarının kesintisiz erişimini sağlamak için güvenli rotalar oluşturmuştur. Bu süreçte, mobil izleme sistemleri ve anlık veri toplama teknolojileri kullanılarak trafik yoğunluğu gerçek zamanlı olarak izlenmiş, elde edilen veriler doğrultusunda operasyonel stratejiler güncellenmiştir. Böylece, acil yardım hizmetlerine kesintisiz erişim güvence altına alınmıştır.

4.2.3. Göç ve Kaçakçılık Risklerine Karşı Tedbirler

Özellikle Suriye sınırına yakın illerde, deprem sonrası dönemde düzensiz göç ve kaçakçılık riskleri artış göstermiştir. Bu kapsamda güvenlik korucuları, Jandarma birlikleriyle birlikte sınır bölgelerinde görevlendirilerek asayişin sağlanmasına katkı sunmuştur (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023). Depremden doğrudan etkilenen illerde bulunan geri gönderme merkezleri (GGM) de önemli güvenlik riskleri doğurmuştur. Malatya GGM'de 480, Adana GGM'de ise 60 yabancı şahsın isyan girişiminde bulunduğu; bu girişimlerin Jandarma tarafından başarıyla engellendiği rapor edilmiştir. Ayrıca, deprem nedeniyle 3 GGM kullanılamaz hale gelmiş ve bu merkezlerdeki toplam 3.302 göçmen, güvenlik önlemleri eşliğinde 12 farklı ile sevk edilmiştir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 93).

4.2.4. Toplumsal Huzur ve Güvenlik Algısı

Jandarma tarafından afet sonrası yürütülen faaliyetler yalnızca suç ve düzensizliği önlemeye yönelik olmamış, aynı zamanda depremzedelerin psikolojik olarak kendilerini huzurlu hissetmelerine de katkı sağlamıştır. Çadır ve

konteyner kentlerde sürdürülen devriye görevleriyle barınma alanlarının düzeni korunmuş; toplam 267.564 afetzede Kimlik Bildirim Sistemine kaydedilerek güvenlik ve denetim mekanizmaları güçlendirilmiştir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 33). Özellikle kadın ve çocuklara yönelik olası güvenlik tehditlerini önlemek amacıyla 230 kadın astsubay aktif görev üstlenmiş, bu sayede depremzedelerle daha yakın temas kurulmuş ve toplumsal duyarlılık gözetilmiştir. Ayrıca, Jandarma bünyesinde faaliyet gösteren sosyal destek timleri, çocuklara yönelik moral etkinlikleri düzenlemiş, kadın ve yaşlılara rehberlik faaliyetleri sunmuş, travma sonrası stresin azaltılması için psikososyal programlar yürütmüştür. Bu çabalar yalnızca fiziksel güvenliğin sağlanmasına değil, aynı zamanda afet sonrası dönemde toplumsal huzur ve güvenlik algısının pekiştirilmesine hizmet etmiştir. Dolayısıyla Jandarma Genel Komutanlığı, afet sonrası süreçte yalnızca bir kolluk gücü olarak değil, aynı zamanda toplumsal güvenin ve dayanışmanın yeniden tesisi açısından da stratejik bir aktör olarak öne çıkmıştır.

4.3. İnsani Yardım ve Lojistik Destek

Deprem sonrası yalnızca arama-kurtarma faaliyetleri değil, aynı zamanda milyonlarca afetzedenin barınma, beslenme ve temel ihtiyaçlarının karşılanması da Jandarma Genel Komutanlığının öncelikleri arasında yer almıştır. Bu kapsamda Jandarma birlikleri, hem doğrudan insani yardım faaliyetlerinde bulunmuş hem de AFAD başta olmak üzere diğer kurum ve kuruluşların çalışmalarına lojistik destek sağlamıştır.

Faaliyet raporlarına göre Jandarma, afet bölgesinde 220.132 çadır kurmuş; ayrıca Jandarma Lojistik Komutanlığı tarafından bölgeye sevk edilen 325 çadırın kurulumu da gerçekleştirilmiştir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 38). Beslenme desteği kapsamında Jandarma Mobil Mutfak ve Fırını aracılığıyla deprem bölgesinde 1.112.750 kişilik sıcak yemek hazırlanarak dağıtılmış; aynı dönemde 1.766.000 adet ekmek üretilerek halka ulaştırılmıştır. Ayrıca afet bölgesine 369.408 konserve kumanya, 408.481 kg/lt kuru gıda ve bakliyat ile 350.000 kahvaltılık malzeme sevk edilmiştir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 39).

Jandarma'nın lojistik desteği yalnızca kara unsurlarıyla sınırlı kalmamış, hava unsurları da etkin biçimde devreye alınmıştır. Bu kapsamda Jandarma hava unsurları tarafından afet bölgesine 893.486 kg erzak, ilaç ve çeşitli yaşam malzemesi (çadır, battaniye, ısıtıcı, jeneratör vb.) taşınmış; toplam 2.273 saatlik uçuş icra edilmiştir. Bu uçuşların 248'i gece uçuşu olarak gerçekleştirilmiş ve kritik yardımların kesintisiz ulaştırılması sağlanmıştır (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 40). Ayrıca Hatay ve Kahramanmaraş illerinde sosyal yardım ve nakliye faaliyetleri için 83 UNIMOG aracı görevlendirilmiştir.

Jandarma, insani yardım faaliyetlerini yalnızca lojistik sevkiyat ve barınma desteğiyle sınırlı tutmamış; çadır ve konteyner kentlerde kalan 267.564 afetzedenin Kimlik Bildirim Sistemi'ne kaydını yaparak hem güvenliğin hem de sosyal düzenin korunmasına katkı sağlamıştır (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023: 42). Bunun yanı sıra, kadın astsubaylar ve sosyal destek timleri, özellikle kadın ve çocuklara yönelik psikososyal destek hizmetleri sunarak toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesine katkı sunmuştur.

4.4. Psikososyal Destek Faaliyetleri

Jandarma bünyesindeki sosyal destek timleri, afet bölgesinde yalnızca güvenlik ve lojistik alanlarda değil, aynı zamanda psikososyal iyileşme süreçlerinde de aktif rol üstlenmiştir. Bu timler, özellikle kırılgan grupların (çocuklar, kadınlar, yaşlılar ve engelliler) afet sonrası yaşadığı travmaların hafifletilmesine katkı sağlamıştır. Çocuklara yönelik moral etkinlikleri düzenlenmiş; oyun, eğitim ve sosyalleşme faaliyetleriyle travmatik deneyimlerin etkilerinin azaltılması hedeflenmiştir. Ayrıca, travma sonrası stresle başa çıkmaya yönelik programlar uygulanmış; bireylerin afetin yarattığı psikolojik baskıyla mücadele edebilmeleri için rehberlik hizmetleri sunulmuştur. Kadın ve yaşlılara yönelik özel destek faaliyetleri ise hem günlük yaşamın yeniden düzenlenmesine yardımcı olmuş hem de toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesine hizmet etmiştir. Böylelikle Jandarma, afet sonrası dönemde yalnızca fiziki güvenliğin değil, aynı zamanda toplumsal huzurun ve psikolojik iyileşmenin de tesis edilmesine katkı sunan bütüncül bir rol üstlenmiştir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023).

4.5. Eğitim ve Bilgilendirme Çalışmaları

Afetzedelerin güvenlik algısını güçlendirmek ve olası risklere karşı bilinçlendirmek amacıyla, afet sonrası dönemde kapsamlı eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yürütülmüştür. Özellikle barınma alanlarında, yangın, hırsızlık ve sağlık risklerine karşı çeşitli eğitim faaliyetleri düzenlenmiştir.

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında, özellikle barınma alanlarında yaşayan vatandaşların güvenliğini sağlamak, temel yaşam standartlarını korumak ve afet sonrası psikososyal uyumu desteklemek için çok yönlü bilgilendirme faaliyetleri yürütülmüştür. Bu süreçte AFAD, Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, belediyeler ve STK'lar tarafından ortak eğitim faaliyetleri düzenlenmiştir. Bu programlar kapsamında; yangın güvenliği, hırsızlık ve asayiş olaylarına karşı alınabilecek önlemler, hijyen kuralları ve bulaşıcı hastalıklardan korunma yöntemleri gibi konularda bilgilendirmeler yapılmıştır. Söz konusu eğitimler, yalnızca günlük yaşam güvenliğini sağlamayı değil, aynı zamanda kriz ortamında doğru davranış biçimlerinin benimsenmesini ve toplumsal dayanıklılığın artırılmasını hedeflemiştir.

Jandarma Genel Komutanlığı, geçici barınma merkezlerinde güvenlik bilincini artırmak amacıyla düzenli bilgilendirme toplantıları gerçekleştirmiştir. Vatandaşlara; temel güvenlik tedbirleri, çocuk güvenliği, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi ve dolandırıcılık ve istismar risklerine karşı farkındalık kazandırmaya yönelik eğitimler verilmiştir. Ayrıca, afet sonrası dönemde sıkça karşılaşılan psikolojik travmaların azaltmak amacıyla psikososyal destek faaliyetleri de yürütülmüştür (AFAD, 2023a; Jandarma Genel Komutanlığı, 2023).

SONUÇ ve ÖNERİLER

6 Şubat 2023'te meydana gelen depremler, Cumhuriyet tarihinin en yıkıcı afetlerinden biri olmuş ve Türkiye'de afet yönetim sistemini en üst düzeyde sınamıştır. Afet sürecinde ulusal, yerel ve uluslararası düzeyde eş zamanlı iş birliği yürütülmüş; 90'dan fazla ülke arama-kurtarma ekipleri, sağlık personeli ve insani yardım desteği göndermiştir. Bu yardımların koordinasyonu AFAD tarafından sağlanırken, BM, AB ve NATO gibi uluslararası mekanizmalar da sürece aktif biçimde katılmıştır.

Ulusal düzeyde ise Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Türk Silahlı Kuvvetleri, Sağlık Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Türk Kızılay ve birçok kamu kurumu koordineli biçimde sahada görev yapmıştır. Jandarma ve Emniyet birimleri güvenliği sağlarken, Sağlık Bakanlığı sahra hastaneleri kurmuş, ulaşım ve lojistik faaliyetleri ilgili bakanlıklarca organize edilmiştir. Türk Kızılay, milyonlarca kişiye barınma ve beslenme desteği sunarken, AKUT, ANDA ve İHH gibi STK'lar arama-kurtarma faaliyetlerinde aktif rol oynamıştır. Ayrıca AFAD Gönüllülük Sistemi aracılığıyla binlerce gönüllü, yardım dağıtımı ve psikososyal destek çalışmalarında sahada görev almıştır.

Bu süreçte TAMP en kapsamlı şekilde uygulanmış; arama-kurtarma, sağlık, güvenlik, barınma ve lojistik hizmet grupları eş zamanlı devreye sokulmuştur. Ancak özellikle afetin ilk günlerinde lojistik yönetimi, haberleşme altyapısı ve kurumlar arası koordinasyon alanlarında eksiklikler yaşanmış; bilgi akışı ve kaynak yönlendirmesinde aksaklıklar görülmüştür. Erken uyarı sistemleri, uydu telefonları ve gönüllü telsiz ağıları sayesinde iletişim kısmen sürdürülebilmiş, fakat bu alanda yapısal iyileştirmelere duyulan ihtiyaç net biçimde ortaya çıkmıştır.

Finansal boyutta, DASK aracılığıyla yüzbinlerce konut için tazminat ödemeleri yapılmış, devlet bütçesinden milyarlarca lira kaynak aktarılmış ve uluslararası kuruluşlardan kredi ve hibe destekleri sağlanmıştır. Bu durum, afet yönetiminin yalnızca operasyonel değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal boyutlarıyla da ele alınması gerektiğini bir kez daha göstermiştir.

Jandarma Genel Komutanlığı açısından değerlendirildiğinde; kurum afet sonrası dönemde güvenliğin sağlanması, toplumsal huzurun korunması, insani yardım ve lojistik desteğin yürütülmesi gibi kritik roller üstlenmiştir. 14 Şubat 2023 itibarıyla sahaya sevk edilen 65.105 personel, Jandarma'nın yüksek mobilizasyon kapasitesini ve organizasyon gücünü ortaya koymuştur. Bununla birlikte, sürecin ilk aşamalarında lojistik malzeme eksiklikleri, iletişim kesintileri ve uzun süreli barınma alanlarında güvenlik tedbirlerinin yetersizliği dikkat çekmiştir.

6 Şubat 2023 depremleri, Türkiye'nin afet yönetiminde güçlü bir kurumsal altyapıya sahip olduğunu, ancak koordinasyon, lojistik kapasite ve yerel düzeyde kapasite geliştirme konularında ilerlemeye ihtiyaç duyulduğunu açıkça göstermiştir. Jandarma Genel Komutanlığının yalnızca kolluk kuvveti değil, aynı zamanda "Milletin Jandarması" kimliğiyle öne çıkması, toplumsal güvenin pekişmesine önemli katkı sunmuştur. Bu deneyim, afet yönetiminde halkla ilişkiler, iletişim becerileri ve toplumsal dayanıklılığın stratejik önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

Deprem sonrasındaki müdahale yetkinliği bir bütün olarak değerlendirildiğinde, Türkiye'de afet yönetimine ilişkin olarak aşağıdaki yapısal ve işlevsel eksiklikler dikkat çekmektedir:

- Yerel yönetimlerin kapasite eksiklikleri,
- Kurumsal koordinasyonda yetki ve görev karmaşası,
- Bilgi yönetimi süreçlerinde standardizasyon yetersizliği,
- Lojistik ve haberleşme altyapısında afetin ilk günlerinde yaşanan ciddi aksamalar,
- Afet tatbikatlarının düzensizliği ve yetersizliği,
- Barınma ve psikososyal destek hizmetlerinde sınırlı kapasite.

Türkiye'de afet yönetimine ilişkin eksikliklerin giderilmesi adına şu önerileri sunabiliriz:

- *Afetlere Müdahale Kapasitesinin Artırılması*: Jandarma ve diğer güvenlik güçlerinin afet odaklı eğitim programları genişletilmeli, arama-kurtarma birimlerinin teknik ve personel kapasiteleri artırılmalıdır.
- *Teknoloji Kullanımının Yaygınlaştırılması*: Dronlar, yapay zekâ destekli sistemler ve akıllı haberleşme altyapıları afet yönetimi süreçlerine entegre edilmelidir.
- *Psikososyal Destek ve Sosyal Dayanıklılığın Güçlendirilmesi*: Psikososyal destek birimleri kurumsallaştırılmalı; özellikle kadınlar, çocuklar ve diğer kırılgan gruplara yönelik özel destek mekanizmaları güçlendirilmelidir.
- *Yerel Kapasitenin Güçlendirilmesi*: Yerel yönetimlerin afet planlama, müdahale ve koordinasyon kapasiteleri artırılmalı; İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri daha etkin ve donanımlı yapılar hâline getirilmelidir.
- *Bilgi Yönetimi ve İletişim Altyapısının Modernizasyonu*: Afet bilgi sistemleri güncellenmeli; uydu haberleşmesi ve alternatif iletişim ağları yaygınlaştırılarak kesintisiz iletişim sağlanmalıdır.
- *Tatbikat ve Hazırlık Süreçlerinin Kurumsallaştırılması*: TAMP ve TARAP kapsamındaki planlar düzenli aralıklarla tatbikatlarla test edilmeli; bu süreçlere kamu, sivil toplum ve halkın aktif katılımı sağlanmalıdır.
- *Gönüllülük ve Toplum Destekli Güvenlik Yaklaşımının Yaygınlaştırılması*: AFAD Gönüllülük Sistemi daha fazla kişiye ulaştırılmalı, toplum destekli Jandarma faaliyetleriyle yerel güvenlik ve bilinç düzeyi artırılmalıdır.
- *Uluslararası Uyum ve Bölgesel İş Birliğinin Güçlendirilmesi*: Türkiye, uluslararası afet müdahale standartlarına uyum sağlamalı ve özellikle sınır ötesi afetlerde etkinlik için bölgesel iş birliği mekanizmalarını geliştirmelidir.
- *Afet Risk Azaltma ve Kentsel Dönüşüm Süreçlerinin Hızlandırılması*: Kentsel dönüşüm projeleri, afet risk azaltma hedefleriyle uyumlu şekilde planlanmalı; afet sonrası barınma ve iyileştirme süreçlerinde kalite, dayanıklılık ve sürdürülebilirlik standartları yükseltilmelidir.

Yukarıda belirtilen yapısal ve işlevsel eksiklikler, Türkiye'nin afet yönetim sisteminin güçlü yönlerine rağmen hâlen bütüncül ve sürdürülebilir bir iyileştirmeye ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Afetin büyüklüğü, mevcut kapasitenin önemli bir bölümünü aşmış; özellikle lojistik, bilgi yönetimi, yerel düzeyde hazırlık ve kurumsal koordinasyon alanlarında ortaya çıkan aksaklıklar, afet yönetiminin çok aktörlü yapısında uyum ve senkronizasyonun ne kadar kritik olduğunu bir kez daha kanıtlamıştır. Bu eksikliklerin giderilmesi yalnızca operasyonel verimliliği artırmakla kalmayacak, aynı zamanda toplumun devlete duyduğu güveni pekiştirecek, afetlere karşı ulusal dayanıklılığı güçlendirecek ve müdahale süreçlerinde kayıpların azaltılmasına doğrudan katkı sağlayacaktır. Sunulan öneriler, Türkiye'nin hem mevcut kapasitesini geliştirmesi hem de gelecekte benzer afetlere karşı daha dirençli ve hazırlıklı bir yapıya kavuşması açısından stratejik niteliktedir. Bu nedenle, önerilerin hayata geçirilmesi hem kurumsal gelişim hem de toplumsal güvenlik açısından bir zorunluluk olarak değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Alexander, D. (2021). Disaster and crisis preparedness. W. R. Thompson (ed.), *Oxford Research Encyclopedia of Politics* içerisinde. Oxford University Press.
- Angın, C. (2023). Afet yönetiminde mülki idare ve belediyeler: İş birliğine dayalı afet yönetimi yaklaşımıyla 6 Şubat 2023 depremleri. *Memleket Siyaset Yönetim*, 19(43), 687–714. <https://doi.org/10.56524/msydergi.1512154>.

- Avaner, T. ve Çoşkun, A. M. (2025). Karşılaştırmalı afet yönetimi Türk ve Fransız jandarması örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 341–360. <https://doi.org/10.25287/ohuiibf.1555576>.
- Aydemir, A. (2021). Afet yönetim sisteminin incelenmesinde gönüllülük hizmetleri ve bazı sivil toplum kuruluşları. *Afet ve Risk Dergisi*, 4(2), 387–394. <https://doi.org/10.35341/afet.986933>.
- Aydın, S. ve Cin, M. (2025). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı tarafından verilen afet gönüllülüğü eğitiminin değerlendirilmesi. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 7(2), 201–210. <https://doi.org/10.46464/tdad.1603327>.
- Başaran, İ. ve Akyüz, D. (2022). Afet yönetiminde bir sivil toplum kuruluşu: Türk Kızılay. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 76–91. <https://doi.org/10.52539/mad.1126125>.
- Doğan, O., Ahıskalı, A. ve Vurdu, C. D. (2023). Köprülülük kavşak sistemlerinin kazaları azaltmadaki etkisi: Devrekani kavşağı örneği. *Trafik ve Ulaşım Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 44–58. <https://doi.org/10.38002/tuad.1210255>.
- Erdik, M. (2013). Earthquake risk in Turkey. *Science*, 341(6147), 724–725. doi:10.1126/science.1238945.
- Ergünay, O. (2007, Kasım). Türkiye'nin afet profili [Tam metin bildirisi]. *TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (ss. 1–14). Ankara: TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Yayınları.
- Görmez, K. ve Eroğlu, T. H. (2017). Toplumcu yönetim ışığında afet yönetiminde yerel yönetimlerin rolü ve etkinliği [Tam metin bildirisi]. Ö. Önder ve M. Yaman (Ed.), *Afet ve Acil Durum Yönetiminde Kurumlararası İşbirliği ve Yönetişim Çalıştayı Bildiri Kitabı* içinde (ss. 157–194). Bursa: Ekin Yayıncılık.
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) (2022). *Climate change 2022: Impacts, adaptation and vulnerability*. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jeoloji Mühendisleri Odası (2003). *1 Mayıs 2003 Bingöl Depremi raporu*. TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Yayınları. https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/8b51dedb8434082_ek.pdf, Erişim Tarihi: 12.09.2025.
- Kadioğlu, M. (2012). *Afet yönetimi: Beklenilmeyeni beklemek, en kötüsünü yönetmek*. İstanbul: T.C. Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Kapucu, N. (2008). Collaborative emergency management: Better community organizing, better public preparedness and response. *Disasters*, 32(2), 239–262. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7717.2008.01037>.
- Kapucu, N. ve Özerdem, A. (2013). *Managing emergencies and crises*. Burlington, USA: Jones & Bartlett Learning.
- Kepenek, E. ve Gençel, Z. (2016). Türkiye'de afet zararlarını azaltma çalışmaları: Mevzuat açısından genel bir değerlendirme. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 1(1), 44–50. <https://doi.org/10.30785/mbud.282563>.
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) (2023). *Kahramanmaraş – Pazarcık ve Elbistan Depremleri (06 Şubat 2023) raporu*. Deprem Mühendisliği Araştırma Merkezi. https://eerc.metu.edu.tr/tr/system/files/documents/DMAM_2023_Kahramanmaraş-Pazarcık_ve_Elbistan_Depremleri_Raporu_TR_final.pdf, Erişim Tarihi: 19.09.2025.
- Özkan, O. ve Uzun, A. (2024). Sivil toplum kuruluşlarının afet yönetimindeki ikametlerini sorgulamak: Balıkesir ili örneği. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(46), 267–312. <https://doi.org/10.21550/sosbilder.1326498>.
- Özmen, B. (2023). Acil Durum ve Afet Yönetimi Planlarının Tarihsel Gelişimi. *Jeoloji Mühendisliği Dergisi*, 47, 165–181. <https://doi.org/10.24232/jmd.1339062>.
- Şahin, A. U. (2016, Ekim). Türkiye'de afet risk algısı üzerine bir değerlendirme: Neden harekete geçmiyoruz? [Tam metin bildirisi]. İ. Keskin ve C. Göloğlu (Ed.), *Uluslararası Doğal Afetler ve Afet Yönetimi Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (ss. 740–745). Karabük: Karabük Üniversitesi Yayınları.
- Şahin, A. U. (2020). Afet yönetimi ve planlaması perspektifinden Türkiye Afet Müdahale Planının değerlendirilmesi. *Dirençlilik Dergisi*, 4(1), 129–158. Doi:10.32569/resilience.638838.
- T.C. Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) (2022a). Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/02/20220224-31.pdf>, Erişim Tarihi: 27.10.2025.
- T.C. Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) (2022b). Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) 2022–2030. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-risk-azaltma-planı-tarap>, Erişim Tarihi: 26.10.2025.
- T.C. Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) (2014). Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP). https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf, Erişim Tarihi: 11.09.2025.

- T.C. Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) (2019). Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP). <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-risk-azaltma-planı-tarap#:~:text=T%C3%9CRK%C4%B0YE%20AFET%20R%C4%B0SK%20AZALTMA%20PLANı,koordinasyonunda%20haz%C4%B1rlanm%C4%B1%C5%9F%20ulusal%20bir%20pland%C4%B1r.,> Erişim Tarihi: 11.09.2025.
- T.C. Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) (2021). 2020 *İdare faaliyet raporu*. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Kurumsal-Raporlar/2020_IdareFaaliyetRaporu_v2.pdf, Erişim Tarihi: 23.09.2025.
- T.C. Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) (2023a). 6 Şubat 2023 Pazarcık-Elbistan Depremleri raporu. https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Kahramanmaraş%20Depremi%20%20Raporu_02.06.2023.pdf, Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- T.C. Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) (2023b). 2023 *İdari faaliyet raporu*. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Kurumsal-Raporlar/2023--AFAD-faaliyet-rapor/2023-idare-faaliyet-raporu_son_web.pdf, Erişim Tarihi: 23.09.2025.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) (2024). Afet Yönetimi Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/08/Afet-Yonetimi-OIK-Raporu_bolum-basliklari-revize_01082025.pdf, Erişim Tarihi: 28.10.2025.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı (2023). *Arama kurtarma operasyonları değerlendirme raporu*. <https://www.jandarma.gov.tr/kurumlar/jandarma.gov.tr/Mali-Tablolar/faaliyet-raporlari/JANDARMA-GENEL-KOMUTANLIGI-2023-YILI-FAALİYET-RAPORU.pdf>, Erişim Tarihi: 26.09.2025.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı Jandarma Özel Asayiş Komutanlığı (JÖAK) (2023). 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremi faaliyetleri. <https://jandarma.gov.tr/joak/06-subat-2023-kahramanmaras-depremi>, Erişim Tarihi: 26.09.2025.
- Tetik Biçer, Ç. ve Aras, M. (2025). Infectious Epidemic Diseases in National and International Disaster Risk Reduction Strategies: A Comparative Analysis of Türkiye's Disaster Risk Reduction Plan (TARAP) and International Policy Frameworks. *Konuralp Medical Journal*, 17(2), 205–214. <https://doi.org/10.18521/ktd.1671551>.
- Tozier de la Poterie, A. ve Baudoin, M.-A. (2015). From Yokohama to Sendai: Approaches to participation in international disaster risk reduction frameworks. *International Journal of Disaster Risk Science*, 6(2), 128–139. doi:10.1007/s13753-015-0053-6.
- Türk Kızılay (2020). 2019 *faaliyet raporu*. <https://afetyonetimi.kizilay.org.tr/UI/doc/raporlar/2019.pdf>, Erişim Tarihi: 23.09.2025.
- Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) (2022). *Afet riskinin azaltılması için verinin kullanımı ve paylaşımı üzerine bir değerlendirme*. İstanbul: TESEV. https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_afet_riskinin_azaltilmasi_icin_verinin_kullanimi_ve_paylasimi_uzerine_bir_degerlendirme.pdf, Erişim Tarihi: 28.10.2025.
- Türkiye Psikiyatri Derneği (TPD) (2023). 13-19 Şubat 2023 Deprem Faaliyetleri Raporu. Ankara: Türkiye Psikiyatri Derneği. <https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2025-01/afet-psikolojisi-platfomu-dernegi-2023-2024-faaliyet-raporu.pdf> Erişim Tarihi: 15.10.2025.
- Twigg, J. (2015). *Disaster risk reduction*. Overseas Development Institute. <https://odi.org/en/publications/disaster-risk-reduction/>, Erişim Tarihi: 22.09.2025.
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR) (2015). *Sendai framework for disaster risk reduction 2015–2030*. United Nations.
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) (2017). *Annual report 2017*. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. <https://www.unocha.org/publications/annual-report/2017>, Erişim Tarihi: 17.09.2025.
- Wisner, B., Blaikie, P., Cannon, T. ve Davis, I. (2004). *At risk: Natural hazards, people's vulnerability and disasters* (2nd ed.). Londra: Routledge.
- World Bank, Independent Evaluation Group (2005, Aralık). The World Bank in Turkey: 1993–2004, Country Assistance Evaluation [Rapor No. 34783]. Washington, DC: World Bank. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/907721468172152090/pdf/Turkey-The-World-Bank-in-Turkey-1993-2004-country-assistance-evaluation.pdf>, Erişim Tarihi: 19.09.2025.

Yetkin, O. (2024). Afet Yönetimi Bağlamında Büyükşehir Belediyelerinin Teşkilat Yapısı Üzerinden Bir İnceleme. *Urban 21 Journal*, 2(1), 24–41.

10.06.1949 tarih ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5442&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>

15.05.1959 tarih ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7269&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>

09.11.1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

25.10.1983 tarih ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2935&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

23.07.2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

10.07.2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

29.05.2009 tarih ve 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5902&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

16.05.2012 tarih ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6306&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

EXTENDED ABSTRACT

Türkiye is located on the Alpine-Himalayan seismic belt and has historically experienced major disasters. This geographical position renders the country vulnerable not only to earthquakes but also to floods, landslides, avalanches, droughts, and wildfires. The earthquakes of February 6, 2023, centered in Kahramanmaraş with magnitudes of 7.7 and 7.6, along with aftershocks in Hatay, were among the most destructive disasters in the history of the Republic. Affecting eleven provinces, the disaster directly impacted approximately 13.5 million people, resulting in tens of thousands of deaths, the destruction or severe damage of hundreds of thousands of buildings, and leaving millions homeless. These earthquakes constituted not only a national tragedy but also an international crisis that required multi-level coordination.

Türkiye's disaster management system operates under Law No. 5902, the Türkiye Disaster Response Plan (TAMP), and the Türkiye Disaster Risk Reduction Plan (TARAP). This system adopts a risk-oriented and integrated approach, encompassing prevention and preparedness before disasters, response during crises, and recovery efforts afterward. However, the February 6 earthquakes exposed both the strengths and shortcomings of this framework. In the first hours, deficiencies in coordination and communication, problems in the distribution of resources, and limited local capacity were evident. Conversely, security forces, particularly the Gendarmerie General Command, played a vital strategic role, undertaking critical duties in both security and humanitarian operations. The concept of "risk", frequently discussed in disaster literature, manifested clearly during this disaster. Risk arises from the intersection of hazard, exposure, and vulnerability. In Türkiye, dense urban construction, inadequate enforcement of building regulations, and socioeconomic inequalities are among the key factors that increase earthquake risk. Disasters do not only inflict physical damage but also entail economic, social, environmental, and administrative consequences. Accordingly, policies must emphasize not only emergency response but also proactive risk reduction. In this context, TARAP,

introduced in 2019, provides a strategic roadmap for identifying risks, prioritizing interventions, and setting long-term objectives.

The role of the Gendarmerie General Command in disaster management extends well beyond law enforcement to encompass a broad spectrum of activities. Following the earthquakes, Gendarmerie Search and Rescue (JAK) and Gendarmerie Special Public Order Command (JÖAK) teams were deployed under Disaster and Emergency Management Authority (AFAD) coordination, rescuing hundreds of individuals trapped under the rubble. Their operations were bolstered by specialized equipment such as thermal cameras, acoustic listening devices, snake cameras, and trained search dogs. Across Kahramanmaraş, Hatay, Gaziantep, Adıyaman, Malatya, and Diyarbakır, a total of 1,350 earthquake victims were reached, 329 of whom were rescued alive. Communication was maintained during the initial system outages via the Gendarmerie Integrated Communications and Information System (JEMUS) infrastructure, satellite terminals, and portable communication devices.

Security and public order operations were also critical in stabilizing the post-disaster environment. As of February 14, 2023, a total of 65.105 gendarmerie personnel—about one-third of the institution's total force—had been deployed in the affected regions. This deployment included 1,252 Public Order Teams, 60 motorcycle units, 55 Crime Scene Investigation Teams (JASAT), 37 JAK/Gendarmerie Underwater Search and Rescue (SAK) teams, 45 Environmental Protection Teams (HAYDİ), and 56 dog units. These teams intervened in 305 incidents, including 93 looting cases, resulting in the apprehension of 106 suspects. Furthermore, 73 Public Order Commando Battalions were deployed to critical areas. Prison escapes were prevented, and over 10,000 convicts were safely transferred through 847 secure patrol operations. Key infrastructure such as energy plants, hospitals, and logistics depots was secured and protected.

Gendarmerie traffic units played a crucial role in facilitating the flow of humanitarian aid and rescue operations. A total of 499 traffic teams—including 5 motorcycle units—were tasked with keeping roads open, guiding aid convoys, and assisting with emergency evacuations. Strict inspections were conducted to prevent unauthorized vehicle use, while escort services were provided to international search and rescue teams. Alternative routes were mapped, patrols were intensified at key junctions, and mobile monitoring systems were utilized for real-time traffic management. Meanwhile, border provinces—especially those along the Syrian frontier—faced heightened risks of irregular migration and smuggling. Gendarmerie units, in coordination with village guards, maintained border security and prevented riots at removal centers in Malatya and Adana. These centers became unusable due to earthquake damage, necessitating the transfer of 3,302 migrants to safer facilities in other provinces. These developments demonstrated that disaster response entails not only humanitarian but also significant security dimensions.

In the logistics and humanitarian aid domain, the Gendarmerie supported the establishment of 220,132 tents in the disaster zone, while its Logistics Command supplied and installed an additional 325 tents. Through mobile kitchens and field bakeries, 1.1 million hot meals and 1.7 million loaves of bread were prepared and distributed. Hundreds of thousands of canned food, dry goods, and breakfast items were also delivered. Gendarmerie air units transported 893 tons of relief materials to affected areas, completing 2,273 flight hours, including 248 night missions. Furthermore,

267,564 earthquake survivors were registered in the Identity Notification System to maintain safety and order within shelters. Female noncommissioned officers and social support teams provided psychosocial assistance, particularly to women and children, thereby reinforcing social cohesion.

In conclusion, the earthquakes of February 6 exposed both the strengths and limitations of Türkiye's disaster management system. The Gendarmerie General Command assumed critical responsibilities in areas ranging from search and rescue to security, logistics, migration management, and psychosocial support. It demonstrated its capacity not just as a law enforcement agency but as a strategic actor in promoting public trust and national solidarity. However, initial shortcomings in coordination, communication, and logistics highlight the ongoing need for systemic improvements. Strengthening local capacities, adopting advanced technologies, institutionalizing psychosocial services, and promoting volunteerism remain key priorities for developing a more resilient and responsive disaster management framework.

Yazar Beyanı | Author's Declaration

Finansal Destek | Financial Support: Oğuz DOĞAN ve Osman KARACAN, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. | *Oğuz DOĞAN and Osman KARACAN have not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.*

Yazarların Katkıları | Authors's Contributions: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır. | *The authors contributed equally to the study.*

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı | The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. | *No conflict of interest or common interest has been declared by the authors.*

Etik Kurul Onayı Beyanı | The Declaration of Ethics Committee Approval: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur. | *The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.*

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi | The Declaration of Research and Publication Ethics: Yazarlar, makalenin tüm süreçlerinde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nden başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir. | *The authors declares that he/she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences in all processes of the paper and that he/she does not make any falsification of the data collected. In addition, he/she declares that Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences.*